

**ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK
UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

SEVGİ NALBANTOĞLU

SİGORTACILIK VE SOSYAL GÜVENLİK ANABİLİM DALI

**DANIŞMAN
DOC. DR. EMEL İŞTAR IŞIKLI**

DÜZCE, 2023

**ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK
UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

SEVGİ NALBANTOĞLU

SİGORTACILIK VE SOSYAL GÜVENLİK ANABİLİM DALI

**DANIŞMAN
DOC. DR. EMEL İŞTAR IŞIKLI**

DÜZCE, 2023

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK
UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ

Sevgi NALBANTOĞLU tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doc. Dr. Emel İŞTAR IŞIKLI

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Emel İŞTAR IŞIKLI

Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞEN
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Öznur BOZKURT
Düzce Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 20/07/2023

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Sevgi NALBANTOĞLU

İTHAF

Vatan için can alıp, can verenlerin şerefine...

TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimimde her zaman yol göstericim olan, tez yazım sürecimde de hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen ve yolumu aydınlatan çok değerli hocam Doc. Dr. Emel İştar IŞIKLI'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

Başta bir kadının tek başına neleri değitirebileceğini, gücü kendisinde nasıl bulabileceğini öğreten canım anneme, babama, ablam ve abeyime hep benim yanımda oldukları için teşekkür ederim. Her koşulda yanımda olan kardeşim Cemile TOKUROĞLU'na teşekkür ederim.

Tez yazım sürecimde őehit yakını, gazi ve gazi yakınları ile ilgili bilgi ve tecrübelerini paylaşarak katkı sağlayan değerli Gazi Yiđit UŐAR'a, akademik anlamda her zaman fikir alışverişinde bulunduğum tecrübesinden faydalandığım Yalčın DOĐAN'a ve maddi manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Türker TÜRKKOLU, Rumeysa ŐETİNKAYA, Eren CEBECİ ve Elifsu MARAL'a teşekkürü borç bilirim.

Vatan için canlarını hiçe sayan őehitlerimizi rahmetle, gazilerimizi saygıyla anıyorum.

Sevgi NALBANTOĞLU

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI

BEYAN

TEŞEKKÜR

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ XI

KISALTMALAR..... XII

ÖZET XIII

ABSTRACT XIV

1. GİRİŞ 1

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI 3

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ..... 3

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 4

1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI VE SINITLILIKLARI..... 5

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE 6

2.1. ŞEHİT KAVRAMI..... 6

2.2. GAZİ KAVRAMI..... 8

2.2.1. MALUL GAZİ KAVRAMI.....8

2.2.1.1. Vazife Malulü 10

2.2.1.2. Harp Malulü 11

2.2.2. MUHARİP GAZİ KAVRAMI.....12

3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR 13

3.1. ŞEHİT YAKINLARINA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR 13

3.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Hakları 13

3.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Sağlanan Haklar 16

3.1.3. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar ..	18
3.1.4. Milli Eğitim Bakanlığınca Sağlanan Haklar	23
3.1.5. Vergi/Ücret Muafiyetleri ve İndirimlere İlişkin Sağlanan Haklar	25
3.1.6. Sağlanan Diğer Haklar	26
3.2. GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR	27
3.2.1. Harp Malulleri ile 2330 Sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun Kapsamında Bulunanlara Sağlanan Haklar.....	27
3.2.2. Muharip Gaziler ve Yakınlarına Sağlanan Haklar	29
3.2.3. Vazife Malulleri ve Yakınlarına Sağlanan Haklar	30
3.2.4. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Bulunan Malul Gaziler ve Yakınlarına Sağlanan Haklar	32
4. BÖLÜM: ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ	39
4.1. BULGULAR	39
4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	39
4.1.2. Sosyal Hayatta Karşılaşılan Sorunlar	40
4.1.3. Sorunların Çözüm Yolu.....	43
4.1.4. Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Haklar	44
4.1.5. İstihdam Hakkı Konusunda Sağlanan Haklar	47
4.1.6. Sağlık Hizmetleri Konusunda Sağlanan Haklar	48
4.1.7. Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından Sağlanan Haklar	50
4.1.8. Vergi Muafiyeti ve İndirimlerinden Sağlanan Haklar	51
4.1.9. Eğitim Konusunda Sağlanan Haklar	53
4.1.10. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar	54
4.1.11. Genel Olarak Sağlanan Haklar Ve Geliştirilen Sosyal Politikaların Yeterliliği	55
4.1.12. Sosyal Politikaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler	57
5. SONUÇ	65
KAYNAKÇA	69

ÖZ GEÇMİŞ

EKLER

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo-1 Türkiye’de 2022 Yılı Malul Sayısı.....	9
Tablo-2 Türkiye’de Yıllara Göre Vazife Malulü Sayısı	10
Tablo-3 Sakarya İlinin Yıllara Göre Vazife Malulü Sayısı	11
Tablo-4 TSK Mehmetcik Vakfı Yardım Sayıları	37
Tablo-5 Katılımcıların Demografik Özelliklerini Gösterir Tablo	39

KISALTMALAR

ADS	Atmosferik Dalış Sistemi
EMS	Emekli Maaş Sistemi
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
KYK	Kredi ve Yurtlar Kurumu
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
MTV	Motorlu Taşıtlar Vergisi
OYAK	Ordu Yardımlaşma Kurumu
ÖKK	Özel Kuvvetler Komutanlığı
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
THY	Türk Hava Kurumu
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

ÖZET

ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ

Sevgi NALBANTOĞLU

Düzce Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doc.Dr. Emel İŞTAR IŞIKLI

Haziran 2023, 87 sayfa

Türk tarihinde geçmişten günümüze şehit ve gazi kavramının son derece önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devleti sosyal devlet olma ilkesi gereği çeşitli terör olayları ve savaşlar sonucunda şehitlerin yakınları veya bu olaylar sonucunda engelli durumuna gelen gaziler ve onların yakınlarına yaşadıkları travma sonucunda hayatlarına devam edebilmeleri amacıyla çeşitli sosyal politikalar geliştirilmiştir. Ekonomi, sosyal, psikoloji vb. birçok alanda geliştirilen sosyal politika uygulamaları zaten dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının maddi anlamda yaşam kalitelerini iyileştirirken sosyal açıdan da dayanışmayı arttırdığı, bu sebeplede son derece önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada uygulanan sosyal politikalar, şehit yakını, gazi ve gazi yakınları tarafından algılanan yeterlilik düzeyleri ve var olan eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Yapılan literatür taramasında sağlanan sosyal politikalar konusunda oldukça az çalışmaya rastlanılmıştır. Sakarya ilinde ikamet eden 20 şehit yakını, gazi ve gazi yakınına yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile görüşme yapılmış ve yapılan araştırma sonucunda devlet tarafından sağlanan sosyal politikaların yeterli düzeyde olduğu fakat özellikle ekonomik anlamda daha da geliştirilmesi ve günümüz şartlarına uyarlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca şehit ve gazi çocuklarının eğitim seviyelerinin genelde düşük olduğu ve bu durumun sosyal ve psikolojik hayatlarını etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Şehit Yakını, Gazi, Gazi Yakını, Sosyal Politika

ABSTRACT

SOCIAL POLICIES IMPLEMENTED FOR THE MARTYR RELATIVE, VETERANS AND VETERANS RELATIVE: THE CASE OF SAKARYA

Sevgi NALBANTOĞLU

Düzce University

Graduate School, Department of Insurance and Social Security

Doctoral Thesis

Supervisor: Assoc. Doc. Dr. Emel İŞTAR İŞIKLI

June 2022, 87 pages

It is seen that the concept of martyr and veteran has an extremely important place in Turkish history from past to present. In accordance with the principle of being a social state of the Republic of Turkey, various social policies have been developed in order to enable the relatives of the martyrs as a result of various terrorist incidents and wars or the veterans who became disabled as a result of these events and their relatives to continue their lives as a result of the trauma they experienced. Economics, social, psychology etc. Social policy practices developed in many areas are thought to have an extremely important place, as they improve the quality of life of the relatives of martyrs, veterans and veterans, who are already among the disadvantaged groups, while increasing the social solidarity. In this study, the social policies implemented, the level of competence perceived by the relatives of martyrs, veterans and veterans, and solution suggestions for eliminating the existing deficiencies are included.

In the literature review, very few studies were found on the social policies provided. 20 relatives of martyrs, veterans and veterans residing in Sakarya were interviewed with semi-structured interview technique, and as a result of the research, it was concluded that the social policies provided by the state were at a sufficient level, but that they were developed further in economic terms and adapted to today's conditions. In addition, it has been determined that the education level of the children of martyrs and veterans is generally low and this situation affects their social and psychological lives.

Keywords: Martyr's Relative, Veteran, Veteran's Relative, Social Policy

1. GİRİŞ

Tarihin her döneminde vatan savunmasına son derece önem veren Türk toplumunda savaşlarda hayatını kaybeden şehitlere ve savaştan yaralı olarak dönen gazilere ayrı bir değer atfedilmiştir. Şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının yaşadıkları psikolojik sarsıntı sonrası normal hayatlarına döndüklerinde hemen hemen her alanda sorunla karşılaştıkları söylenebilmektedir. Sosyal devlet ilkesi gereği dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının yaşam kalitelerini iyileştirmek için çeşitli sosyal politikalar uygulanmaktadır. Bu uygulamaların çoğu ekonomi alanında çeşitli ödemeler ve indirimler olmak üzere ulaşım, eğitim, istihdam gibi hayatı idame ettirmede önemli bir yere sahip birçok alanda da uygulanmaktadır.

Dünyada diğer ülkelere bakıldığında Türkiye'deki askerliğe manevi değerlerin yüklenmesi aksine paralı askerliğin olduğu bu yüzden savaşlarda yaralanıldığında veya vefat söz konusu olduğunda tıpkı diğer işlerde çalışıyormuş gibi bu duruma iş kazası açısından bakıldığı söylenebilir. Diğer ülkelerde uygulanan sosyal politikalara göz gezdirildiğinde Amerika'da savaşta yara alıp evine dönen gazilerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu; gazilerin haklarının düzenlendiği koordine edildiği Gazi İşleri Bakanlığı bulunduğu görülmektedir. (American Community Survey Report, 2020). Bir diğer Ülke olan İngiltere'de de gazilerin savaştan döndükten sonra psiko-sosyal destek alabildikleri bir danışma hattı bulunmaktadır. Ayrıca gazilerin istihdamı söz konusu olduğunda yetenekleri göz önünde bulundurularak iş olanakları sağlanmakta ve gazileri işe alan işverenler de ödüllendirilmektedir (Veterans Factsheet, 2020).

Türkiye'de şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik sosyal politikaların koordinasyonu amacıyla 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. Maddesinde belirtilen “*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesi altında faaliyet gösteren Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğüne verilmiştir.*” ibaresine istinaden 08.06.2011 tarih ve 27958 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanıp yürürlüğe girdiği andan itibaren “Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı” kurulmuştur. Söz konusu Daire Başkanlığı 10.07.2018 tarih, 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlük olmuştur.

Ayrıca şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının ekonomik ve sosyal alanlarda dayanışma içinde olması amacıyla 1915 yılında “Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği”, 1984 yılında “Türkiye Muharip Gaziler Derneği”, 1982 yılında “Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı”, 2000 yılında “Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı”, 1961 yılında “Ordu Yardımlaşma Kurumu”, 1975 yılında “Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı”, 1994 yılında “Türkiye Gaziler ve Şehit Yakınları Vakfı (TÜGŞAV)” ile birlikte farklı şehirler bazında çeşitli yerel dernekler de kurulmuştur.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Türkiye’de uygulanan sosyal politikalar bakanlıklar bazında ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Yapılan literatür taramasında şehit, şehit yakını, gazi ve gazi yakını kavramlarının ayrı ayrı incelendiği yerli ve yabancı kaynaklar bulunduğu görülmüştür. Fakat şehit yakını gazi ve gazi yakınlarına uygulanan sosyal politikaları inceleyen kaynaklar oldukça sınırlıdır. Ayrıca şehir olarak incelendiğinde Sakarya ilinde bu konuda araştırma yapan bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Nurdoğan (2018), çalışmasında şehit yakınları ve gazilere sağlanan sosyal destek ve uygulamalara değinmiştir. Çalışmada sosyal destek alan şehit ve gazi yakınlarının sosyal dışlanmanın ve yaşam kalitelerinin orta seviyede olduğu, görev yeri ve rütbe gibi etkenlere göre sosyal dışlama algısının ve yaşam kalitesinin farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Erzincanlı’nın (2020), çalışmasında gazilere yönelik uygulanan sosyal politikaların arasında farklılıklar olduğu özellikle muharip gazilerin benzer haklara sahip olmamalarından rahatsızlık duydukları, ayrıca ilk başta gösterilen ilginin zamanla azalmasından üzüntü duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Karabulut’un (2017), çalışmasında gaziler ve şehit yakınlarını kapsayan sosyal politika uygulamalarından memnuniyet derecelerinin fazla olduğu ekonomik açıdan sorunlarının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Örneklemini Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının oluşturduğu bu çalışma toplamda beş kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci kısmını giriş bölümü oluşturmaktadır. Giriş bölümünde yapılan araştırmaya ilgili kısa bilgiler verilmiş olup araştırmanın amacı, örnekleme yöntemi sayıltı ve sınırlılıklarına değinilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise şehit, gazi ve gazilerin alt başlıkları olan malul gazi ve muharip gazi kavramları incelenmiş tanımlamaları yapılmış ve istatistiki bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde şehit yakını gazi ve gazi

yakınlarına yönelik psiko-sosyo-ekonomik alanlarda uygulanan sosyal politikalar incelenmiş bu alanda sağlanmış haklara ve bu haklara nasıl ulaşılabileceği konusunda bilgi verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde yapılan nitel araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise araştırma neticesinde elde edilen bulgular ışığında sonuç ve öneriler kısmı oluşturulmuş ve bu alanda yapılan diğer araştırmalar ile tartışılmıştır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Savaş ve terör olayları sonucunda hayatlarını kaybedenlerin yakınları ya da sağlıklarını kaybeden bireyler, psiko-sosyo-ekonomik açıdan birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmanın amacı psiko-sosyo-ekonomik sorunları nitel görüşme teknikleri kullanılarak ayrıntılı biçimde ele almak ve sorunların çözümüne yönelik etkili sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak öneriler sunmaktır.

Bu çalışma ile aşağıda belirtilen soruların cevaplarına ulaşılması amaçlanmaktadır.

- Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının karşılaştığı psiko-sosyo-ekonomik sorunlar nelerdir?
- Karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik uygulanan sosyal politikalar nelerdir?
- Uygulanan sosyal politikaların şehit yakını gazi ve gazi yakınları tarafından algılanan etkililik düzeyi nedir?
- Uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine ilişkin öneriler nelerdir?

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Tarihte olduğu gibi bugünde vatanın bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumak için mücadele verilmektedir. Bu uğurda mücadele veren güvenlik güçleri ve hatta sivil vatandaşlar ya yaşamlarını kaybederek şehit olmaktadır ya da yaralanmaktadırlar. Yaşanılan terör olayları sonrasında hayatını kaybeden şehitlerin yakınları, sağlığını kaybeden gaziler ve yakınlarının sosyal hayatta karşılaştıkları zorluklara çözüm sağlamak amacıyla çeşitli sosyal politikalar düzenlenmiştir. Bahsi geçen bu sosyal politikaların temel amacı sosyal devlet ilkesi gereği Türk toplumunda çok önemli bir yere sahip fakat aynı zamanda da dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehitlerin geride kalan yakınlarının, gazilerin ve yakınlarının toplum içinde yaşam kalitelerinin iyileştirilmesidir.

Yapılan yazın araştırmasında sınırlı çalışmanın olması, bu tez konusunun seçilmesine bir neden oluşturmuştur. Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını örneklem edinen bu çalışma ile uygulanan sosyal politikaların etkinliğinin ölçülmesi ve yeni sorunların tespiti açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmanın yöntemi nitel araştırma olarak belirlenmiştir. Çalışmanın evreni şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarıdır. Örneklem olarak ise Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını, gazi ve gazi yakınları seçilmiştir.

İnsan davranışları durumlara göre farklılık göstebildiğinden bu olguları konu alan araştırmalarda nitel araştırma yöntemleri kullanılmasının daha doğru olacağı görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 40). Nitel araştırma, özellikle sosyal bilimler alanında insan davranışlarını ve bu davranışların altında yatan sebepleri derinlemesine incelemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Güler vd., 2015: 39).

Araştırma verilerinin oluşturulması amacıyla gönüllü 20 katılımcı ile yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte sorular çoğunlukla esnektir. Her katılımcıdan spesifik verilerin toplanması amaçlanır (Merriam, 2013: 87). Demografik bilgilerin incelenmesi için tam yapılandırılmış sorulara da yer verilmiştir.

Verilerin analiz sürecinde; şehit yakını, gazi ve gazi yakınları ile gerçekleştirilen görüşmelerde verilen cevaplar ses kaydına alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar bilgisayar ortamına yazı olarak aktarılmıştır. Elde edilen bu verilerin analiz sürecinde bir nitel araştırma yöntemi olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz süreci, katılımcıların doğal ortamlarında sorulara verdikleri cevaplar ve davranışlarının gözlemi sonucunda elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılması ile başlamaktadır (Özdemir, 2010; 336). Ardından sınıflandırılmış bu veriler özetlenir ve yorumlanır. Ortaya çıkan bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ayrıca verilerin karşılaştırılması da yapılabilmektedir (Karataş, 2015: 73).

1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI VE SINIRLILIKLARI

Katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara doğru ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıŐtır.

Bu araştırma Sakarya ilinde Adapazarı ve merkez ilçelerinde yaŐamakta olan Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının yarı yapılandırılmış mülakat sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

Araştırmanın rneklemine 2018 yılı sonrası gazi olan ve Şehit yakını olan bireyler yaşadıkları travma sonucu hassas olabilecekleri öngörüsüyle dahil edilmemiŐtir. Muharip gazi statüsünde olan Kore savaŐına katılmış gaziler çok yaŐlı olmaları ve vefat etmiş olmaları sebebiyle görüşme yapılamamıŐtır. Araştırmaya yalnızca askeri görevde iken Şehit olanların yakınları, gaziler ve gazi yakınları dahil edilmiştir.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan şehit kavramı ve gazi kavramı başlığı altında malul gazi ve muharip gazi kavramlarının açıklaması ve genel bilgiler yer almaktadır.

2.1. ŞEHİT KAVRAMI

Şehit kavramı, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre “Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Kökeni Arapça olan şehit kelimesi, cennete gideceğine şahit olunan kişiyi ifade etmektedir (TDV İslam Ansiklopedisi).

Tarih boyunca milletler yaşamlarını sürdürdükleri, yurt edindikleri toprakları kutsal olarak görmüşler ve toprakları üzerinde tehdit gördükleri diğer milletlere karşı korumak amacıyla ordular kurup savaşarak mücadele etmişlerdir (Taşçıoğlu, 2018: 222). Diğer toplumlara nazaran savaşçı kimliği ile ön planda olan Türk toplumu hakkında yapılan araştırmalarda savaş dışında gerçekleşen ölümlerin normal karşılanmadığı, eğer bir tercih hakları olsa savaşırken ölmeyi tercih ettikleri söylenmektedir. Bu konuyla ilgili Çin kaynaklarında Hunlar için hem savaşta ölmenin asil olduğu düşüncesine sahip oldukları belirtilirken hem de Türk toplumlarının savaş sırasında öldüklerinde gurur duydukları fakat herhangi bir hastalık dolayısıyla ölmekten ise utandıklarından bahsedilmektedir (Roux, 1999:68-71, akt Karabulut, 2017:4). Buradan hareketle Türk toplumlarında önemli bir yere sahip olan askerlik mesleği ile karşılaşmakta ve yaşadıkları topraklar uğruna ölmeyi göze almaları sebebiyle askerlik son derece kutsal kabul edilmektedir (Türksever, 2014:51).

Türk toplumu askerliğe verilen değeri temel edinerek cihan hâkimiyeti amacıyla fetihler gerçekleştirmiş ve fethedilen bu toprakları vatan kılmayı hedeflemiş olduğu görülmektedir. Türklerin İslamiyet'le tanışmasından sonra ise vatan uğruna ölmek kavramı yerini şehit olma kavramına bıraktığı görüldüğü söylenebilir. Bu durumla ilgili günümüze yaklaştığımızda Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk tarihinin dönüm noktalarında biri olan Çanakkale Savaşı'nda 57. Alay'a, “*Ben size taarruz emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum.*” emrini vermesi vatan

savunmasında Türk askerinin adanmışlığını gösterdiği söylenebilmektedir.

İslam dinine göre şehitlik diğer ölüm şekillerinden daha yüce bir merteye olarak görülmüştür. Hatta ahirette peygamberlik mertebesinden sonra en yüksek merteye şehitlik olarak kabul edilmektedir (Sümer, 2015: 165-166). Kuran-ı Kerim'in birçok ayetinde Allah yolunda savaşanların mükâfatlandırılacağı belirtilmektedir. Bu konuyla ilgili Nisa Suresi 74. Ayette “*O halde, dünya hayatını verip ahireti almak isteyenler Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse biz ona yakında büyük bir mükâfat vereceğiz.*” şeklinde buyrulmaktadır.

Kuran-ı Kerim’de Allah yolunda cihat ederken ölmek olarak tanımlanan şehitlik mertebesine ölümsüzlük ve mükâfatlandırma olarak iki şekilde yer verilmektedir. Bu bağlamda şehitlerin ölümsüz olduğundan bahsedilen çeşitli ayetlerde şehit olanların Allah katında diri olduklarının kabul edildiği belirtilmektedir. (Kurt, 2012: 191). Nitekim Ali İmran Suresi 169-171. Ayetlerinde “*Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma! Bilâkis onlar diridirler; Allah’ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleriyle sevinçli bir halde rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadır. Onlar Allah’tan gelen bir nimet, bir lütuf sebebiyle ve Allah’ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesi ile de sevinç içerisinde diriler.*” şeklinde buyrulmakta olduğu görülmektedir. Ölüm yaşamın sona ermesi, duyuların ve algıların yok olması demektir. Fakat Allah yolunda mücadele ederken ölenler buna dâhil değildir; onlar insanların gözünde ölmüşlerse bile Allah katında diridirler ve Allah’ın onlara bahsettiği lezzetleri ve zevkleri hissetmektedirler. (İbn Âşûr, IV, 366 akt. Diyanet, 2022). Allah yolunda ölenlerin Allah katında diri olduklarında bahsedildiği Bakara Suresi 154. Ayetinde de “*Allah yolunda öldürülenler için “ölüler” demeyin. Hayır, onlar diridirler, fakat siz bilemezsiniz.*” şeklinde buyrulmaktadır.

Şehit kavramı Hz. Peygamber (sav) hadis-i şeriflerinde; Allah’ın dininin yüceltilmesi yolunda canını feda edenlerin şehit olduğundan bahsedilmektedir (Buharî, Cihâd, 15; Müslim, İmâre, 149-152 akt. Diyanet, 2022). Bir diğer hadis-i şerifinde şehit olan kişinin acı çekmeden öldüğü, kanının ilk damlası yere düştüğü anda kul hakları haricinde bütün günahlarının affedileceği, şehidin kabir azabı çekmeyeceği, cennetteki makamını görebileceği belirtilmektedir (Tirmizî, Fezâilü’l-cihad, 25, 26 akt. Diyanet, 2022).

2.2. GAZİ KAVRAMI

Gazi kavramı, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne bakıldığında “Savaştan sağ olarak dönen kimse” olarak tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2022). Bir diğer taraftan Arapça kökene sahip olan gazi kavramı, savaş veya cihada katılarak kahramanlık gösteren askerlere verilen bir unvan olarak tanımlanmaktadır (TDV İslam Ansiklopedisi, :443).

Gazi kavramı incelendiğinde Türk toplumlarında İslam öncesi ve İslam sonrası olarak başlıklara ayrıldığı görülmektedir. İslamiyet'ten önce “Alp” kavramı ile karşılaşılmaktadır. Söz konusu kavramdan, cesur ve yiğit anlamında Türk tarihinde önemli eserlerden olan gerek Divan-ü Lügati't Türk ve gerekse Orhun Kitabelerinde sıkça bahsedilmektedir (Döğüş,2008: 38). İslamiyet'ten önceki dönemde bahsi geçen Alp kavramı, Türklerin İslamiyet'le tanışmasından sonra cihat ve gaza kültürü ile “Alp-Gazi” sıfatına dönüşmüştür. Daha sonraki zamanlarda da bu sıfat “Alp-Eren” olarak kullanılmıştır (Yalçın, 2018: 47).

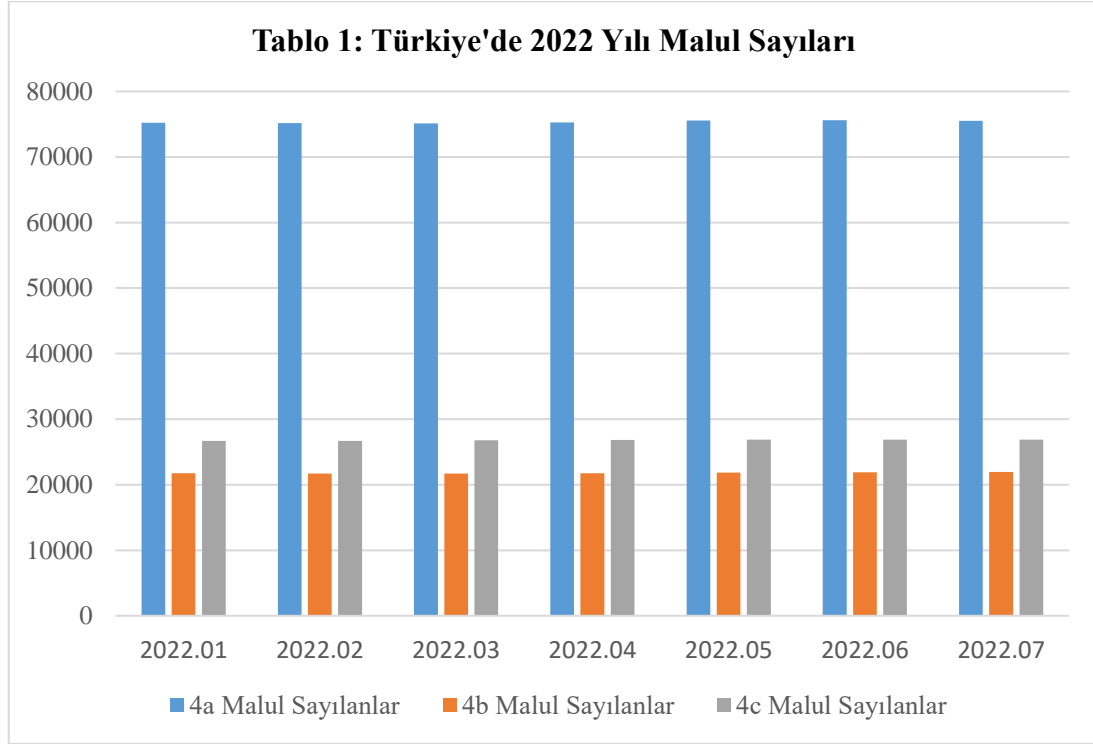
Cumhuriyet tarihine gelindiğinde ise Sakarya Meydan Muharebesi'nin 1921 tarihinde kazanılmasının ardından Mustafa Kemal Paşa'ya Mareşallik Rütbesi ve Gazilik unvanı verilmiş olup, Soyadı Kanunu sonrasında isminin başına eklenerek “Gazi Mustafa Kemal Atatürk” olarak kullanılmıştır. Başlarda sadece komutanlara ve padişahlara bir kahramanlık unvanı olarak verilen “Gazilik unvanı”, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından milli mücadele döneminde aktif rol alan “Antep” şehrine de verildiği görülmüştür. (msb.gov.tr, 2022).

Gazilik kavramı, gazi olmaya sebep olan olay dolayısıyla “Malul Gazi” ve “Muharip Gazi” olarak iki başlık altında incelenecektir.

2.2.1. MALUL GAZİ KAVRAMI

Malul kavramı, çalışma gücünü tamamen veya kısmen yitiren birey olarak tanımlanmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 341). Malullük kavramı kanunlar çerçevesinde incelendiğinde; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'unun 25. maddesinin 1. Fıkrasına göre kişinin talebi üzerine SGK tarafından hastanelerdeki sağlık kurullarınca verilen raporların incelenmesi sonucunda bir işverene bağlı olarak hizmet akdi ile çalışanlar ve kendi nam ve hesabına çalışanlar için çalışma gücünün veya meslekte kazanma gücünün %60'ını; kamuda çalışanlar içinde görevlerini ifa edemeyecek şekilde meslekte kazanma gücünün kaybedildiğinin Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca tespit edilen kişiler malul olarak tanımlanmaktadır.

Kişinin meslekte kazanma ve çalışma gücünün belli bir oranda veya tamamını kaybetmesi durumunda yaşayacağı gelir azalması dolayısıyla malullük, sosyal tehlikeler başlığı altında anılmaktadır (Caniklioğlu, 2006 :145).

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

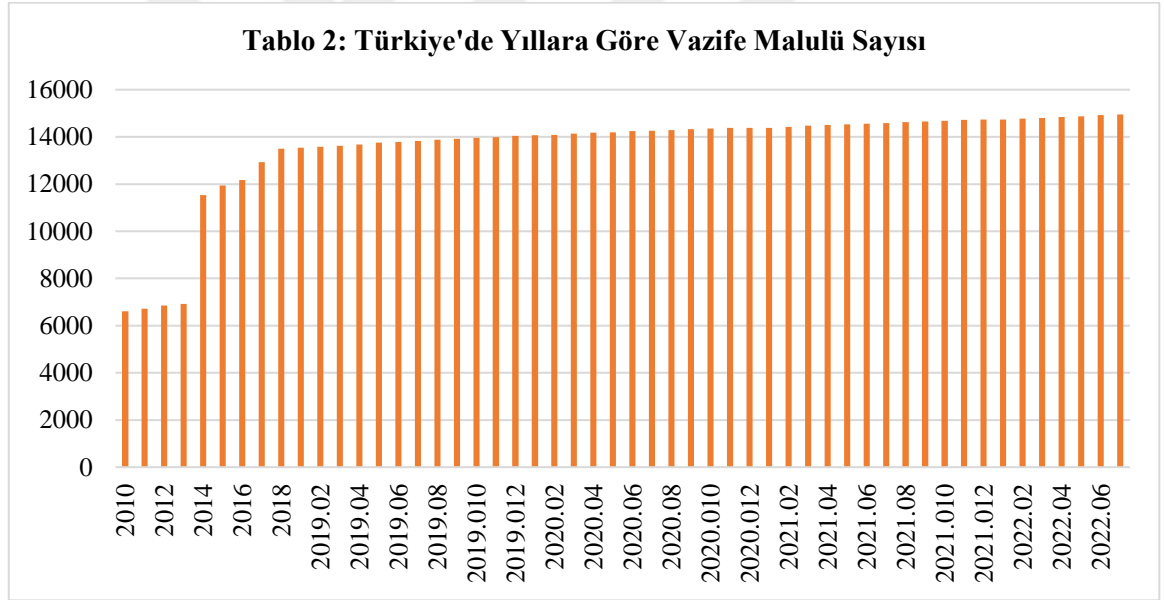
Tablo 1’de Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 2022 Ocak-2022 Temmuz ayları malul tanımı yapılan ve aylık bağlanan kişilerin sayıları bulunmaktadır. Verilere göre genel olarak bütün sigortalı sayılanlar kategorisinde ay bazlı artış görülmektedir. 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin 1. Fıkrasının a bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 75.227 iken Temmuz 2022 döneminde 75.534 olmuştur. 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin 1. fıkrasının b bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 21.725 iken Temmuz 2022 döneminde 21.957 olmuştur. 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin 1. fıkrasının c bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 26.667 iken Temmuz 2022 döneminde 26.876 olmuştur. 2022 Ocak-Temmuz dönemlerinde toplam malul sayısı 867.543’tür.

Malullük kavramı, Vazife Malulü ve Harp Malulü olarak 2 başlık altında aşağıda incelenmiştir.

2.2.1.1. Vazife Malulü

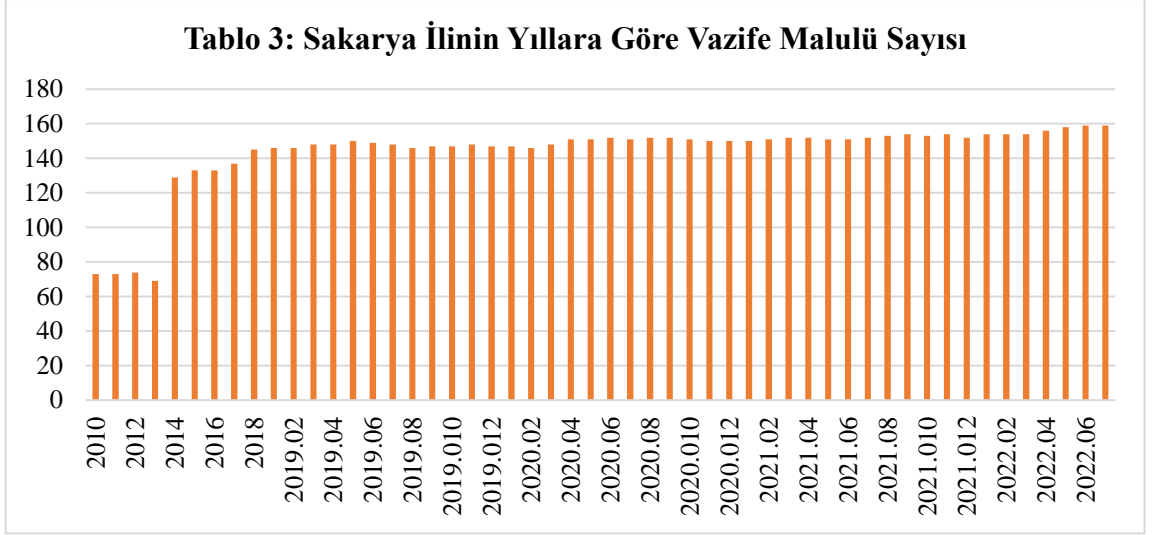
5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortalar Kanunu'nun 47. Maddesine göre, kişilerin görevlerini yaptıkları esnada veya görevleri dışında üst amirleri tarafından başka bir kamu kurumunun görevlerini yerine getirirken ya da görev yerlerine giderken veya dönerken maruz kalınan kaza sonucu oluşan bu duruma vazife malullüğü ortaya çıkmaktadır. Bu kişiler vazife malulü olarak tanımlanmaktadır.

Ayrıca yine 5510 sayılı Kanuna göre; Alkol ve benzeri keyif verici maddeler kullanmaktan, mevzuat dışı hareket etmekten, intihara teşebbüsten, yasaklı girişimlerde bulunmaktan ve koşullar fakermeksizin başkalarına ve kendine menfaat veya zarar sağlama amacıyla malullük durumu ortaya çıkarsa Vazife Malullüğü durumunda uygulanacak hükümler dikkate alınmaz (5510 md.47, 2).

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinden alınan Tablo 2'de Türkiye'de 2010 yılı ile 2022 Haziran ayları arasında Vazife Malulü sayıları belirtilmiştir. Grafiğe geniş açılı bakıldığında 2010 yılından itibaren artışın var olduğu 2014 yılından sonra ise gözle görülür bir farkla artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu artışın sebebi olarak söz konusu yıllarda artan terör olayları gösterilebilmektedir.

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

Tablo 3'te ise yine Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sakarya ilinde ikamet eden Vazife Malulü verileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde Türkiye geneli ile aynı oranda artışa sahip olduğu görülmektedir

2.2.1.2. Harp Malulü

Harp Malullüğü, Vazife Malullüğünden bağımsız bir tür değildir. Kanunda belirtilen çeşitli sebepler dolayısıyla vazife malulü olarak tanımlanan kişiler harp malulü olarak tanımlanmaktadır (Korkusuz ve Uğur, 2013, : 371).

5510 sayılı Yasanın 47. maddesine göre Vazife Malulü; TSK tarafından görevlendirilen askeri personelin; ateş altında, çeşitli hizmetler ve hareketler sırasında, hazırlık aşamasında veya düşmanların zarar vermesiyle, sınır hareketleri esnasında, olağan ve olağanüstü durumlarda uçak kullananlar, denizaltı gemisinde görev yapanlar ve dalgıçlar görevleri esnasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzalamış olduğu uluslararası sözleşmeler gereği ve Anayasanın 92. maddesi gereği, Türk Silahlı Kuvvetleri, Sahil Güvenlik ve Jandarma Genel Komutanlığı personellerinin yurtdışı görevleri sırasında veya gidiş ve dönüşleri esnasında bir kaza sonucunda engelli durumuna gelmesi vazife malulü olanlar harp malulü olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2. Muharip Gazi Kavramı

Muharip Gazi Kavramı, 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesinde, Milli mücadeleye katılan bu nedenle İstiklal Madalyası almış kişiler ve Kore

Savaşı'na katılmış ve Kıbrıs Barış Harekatına katılmış kişiler muharip gazi olarak tanımlandığı görülmektedir. 2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Emekli Uzman Erbaşlar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri İle Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun Kanun'un 1. maddesine göre TSK personellerinden savaşa fiilen görev alanlar için muharip gazi tanımı yapılmaktadır. 28 Kasım 1996 tarih ve 22831 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan yönetmelik gereği illerin kurtuluş günlerinde ve milli bayramlarda muharip gaziler, gazi kıyafetleriyle resmi törenlere katılım göstermektedir.

3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR

Türkiye’de kadınlar, çocuklar, engelliler, eski hükümlüler, göçmenler gibi birçok dezavantajlı gruplarda olduğu gibi gazi, gazi yakını ve şehit yakınlarının da hakları konusunda bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Uygulanan sosyal politikaların geçmişi uzak yıllara dayanmaktadır. Günümüzde Türk Kızılayı ismi ile faaliyette bulunan kurum 1868 senesinde Osmanlı Yaralı ve Hata Askerlere yardım Cemiyeti olarak kurulmuştur (Şahin ve Sakarya, 2018). 1920’li yıllarda ise I. Dünya Savaşı sırasında şehit olmuşların geride kalan yakınlarına, beslenme, barınma, sağlık ve para yardımı verilmesi gibi birçok alanda Birinci Türkiye Millet Meclisinde kararlar alınmıştır (Çelik, 2020: 2243). İlerleyen zamanlarda, 1996 senesinde GATA’da OHAL Gazi Destek Birimi kurulmuş ve bu birim aracılığıyla yaralı gazilere rehabilitasyon süreci başlamış ve bu kapsamda sosyal etkinlikler, ziyaretler gerçekleştirilerek danışmanlık hizmeti verilmiştir. 2007 yılına gelindiğinde TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezine bağlı olarak Malul Gazi Destek Birimi kurularak hizmet vermeye başlanmıştır (Peker ve Özbeşler, 2021). Bu hizmetlerin 2016 senesinden önce GATA ve TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi gibi askeri hastaneler tarafından yürütümekte olduğu bilinmektedir. Ancak 2016 senesinden sonra askeri hastaneler sağlık bakanlığına bağlanmıştır. Bunun akabinde verilen bu hizmetlerin ağırlık bölgesi değişerek Gülhane Eğitim Araştırma Hastanesi ve Gaziler Fizik Tedavi Eğitim Araştırma Hastanesi bünyesinde hizmetlerin sürekliliği sağlanmıştır (Peker ve Özbeşler, 2021). Bu başlık altında Türkiye’de gazi, gazi yakını ve şehit yakınlarının refahına yönelik uygulanan sosyal politikalar incelenecektir.

3.1. Şehit Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar

Vazife ve harp şehitlerinin yakılarını koruyarak kendilerini insan onuruna yakışır şekilde refah seviyesine ulaştırmak devletin görevidir. Nitekim bu görev; Türkiye Cumhuriyeti’nin 1982 Anayasası’nın “Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler” başlığının 61. maddesinde belirtilmektedir. Bu noktada sosyal devletin gereği olarak şehit yakınlarına tanınmış bir pozitif ayrımcılık bulunmaktadır.

Anayasadaki 61. Maddeye istinaden düzenlenen bu uygulamalar; sağlık, vergi muafiyeti, istihdam, eğitim ve ulaşım alanlarını kapsamaktadır.

Şehit yakınlarına sağlanan haklar çeşitli bakanlık, kurum ve kuruluşlarca yürütülmektedir (MSB, 2022).

3.1.1. Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Hakları

Şehit yakınlarına yönelik aylık bağlanması, aylıklarda derece/kademe ve emsal aylık ilerlemesi, ek ödeme (tütün ikramiyesi), emekli ikramiye, sağlık hizmetlerinde ilave ücretin ve katılım payının alınmamasına yönelik haklar ile eğitim öğretim yardımları gibi haklar; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na yürütülmektedir (MSB 2022).

- **Aylık Bağlanması**

Sosyal Güvenlik Kurumunca şehit yakınlarına ölüm aylığı bağlanmaktadır. 5510 sayılı Kanunda yer alan 32. Maddeye göre ölüm sigortasından ölüm aylığı, ölüm toptan ödemesi, cenaze ödeneği ve aylık almaya devam eden kız çocukları için evlenme ödeneğinin verilmesi hakları vardır. Ölüm aylığı bağlanabilmesi için en az 1800 gün uzun vadeli sigorta kollarının bildirilmiş olması gerekmektedir. Ölüm aylığı, ölen kişinin hak sahiplerine bağlanabilmektedir. Bu işlem için hak sahiplerinin SGK'ya dileçe vererek istekte bulunmaları gerekmektedir. Malul, vazife malulü veya yaşlılık aylığı alırken veya malul, vazife malulü veya yaşlılık aylığı almasına hak kazanıp işlemleri bitmiş ise ölen kişilerin hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilir.

5510 sayılı Kanun'un 33. Maddesinde hak sahiplerine bağlanması uygun görülen aylığın hesaplanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Buna göre ölen kişiyi hali hazırda aldığı veya aylık bağlanmasına hak kazandığı vazife malullüğü, malullük veya yaşlılık aylığı esas alınmaktadır. Sigortalı; Ölüm sigortaları ve yaşlılık, malullük primi ödemiş ise çalışma gün sayısı dikkate alınmaktadır. Gün sayısı 9000 günden az olanların aylıkları 9000 gün üzerinden hesaplanırken; 9000 gün ve daha fazla primi olan sigortalıların ise toplam primi üzerinden 5510 sayılı Kanun'un 29. Maddesine göre hesaplanan aylık esas alınmaktadır.

5510 sayılı Kanun'un 34. Maddesine göre vefat eden kişinin hesaplanan aylığının dul eşine %50'si oranında; aylık bağlanmamış çocuğu bulunan, çalışmayan ve kendi sigortalılığı nedeniyle gelir ve aylık almayan eşine %75'i oranında aylık bağlanmaktadır. Çalışmayan, kendi sigortalılığı sebebiyle aylık almayan çocuklarından 18 yaşını

doldurmeyen çocuklarına %25'i oranında aylık bağlanır. Bu yaş, çocuğun lise ve dengi okullarda öğrenim görmesi halinde 20'ye yüksek öğrenim görmesi halinde ise 25'e yükselmektedir. Kurum sağlık kurulunca çalışma gücünün en az %60'ını kaybettiğine karar verilen malul çocuklarına %25'i oranında aylık bağlanır. Yaş şartı olmaksızın evli olmayan, boşanan veya dul kalan kızlarına %25'i oranında aylık bağlanır. Sigortalının çocuklarından kendisinden başka aylık alacak hak sahibi bulunmayan çocuklarına %50 oranında aylık bağlanır.

5510 sayılı Yasa'nın 37. maddesine göre evlenmesi nedeniyle, gelir veya aylığı kesilecek olan kız çocuğunun talepte bulunması halinde aldığı gelir veya aylığın iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenebilmektedir. Malul, vazife malulü veya yaşlılık aylığı alırken vefat eden sigortalının hak sahiplerine cenaze ödeneği verilmektedir. Bunun dışında 360 gün malullük, yaşlılık, ölüm sigortası bildirilmiş olunması halinde de bu ödenek verilmektedir. Cenaze ödeneği verilebilecek kişilerin sıralaması yapılırken öncelikli olarak sigortalının eşi, yoksa çocukları o da yoksa anne babası o da yoksa kardeşleri şeklinde belirtilmiştir. 5510 sayılı Kanun'un 4-c bendi kapsamında sigortalıların hak sahiplerine çalıştıkları kurum tarafından ölüm yardımı hariç cenaze gideri, cenaze nakil gideri veya bu tür bir ödeme yapılmışsa Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ayrıyeten bir cenaze ödeneği verilmemektedir.

- **Aylıklarda Derece/Kademe ve Emsal Aylık İlerlemesi**

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun Ek 77. maddesine göre TSK personeli ile Emniyet Teşkilâtı personeli ve Millî İstihbarat Teşkilâtı çalışanlarının yakınlarına bağlanan maaşların emsalleri baz alınarak üç yılda bir derece yükselmesi her yıl ise kademe ilerlemesi yapılmaktadır.

- **Emekli İkramesi**

5434 sayılı kanundan yararlanan veya 5510 sayılı kanunun 4. maddesine istinaden sigortalı sayılan emeklilerin toptan ödeme yapılmış askeri personele her tam fiili hizmet yılı için aylık bağlamaya esas tutarın bir aylık tutarı emekli ikramiyesi olarak kişiye verilir. Eğer kişi Sosyal Güvenlik Kurumunca ödenecek olan emekli ikramiyesini almadan önce vefat ederse söz konusu ikramiye yasal mirasçılara ödenir.

5510 sayılı Kanun'un 36. maddesine istinaden aynı kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının c bendine göre vefat eden sigortalının hak sahiplerine ölüm aylığının

bağlanamaması durumunda 31. maddeye göre ölüm tarihi dikkate alınarak hesaplanan tutar 34. madde hükümleri de dikkate alınarak ödeme yapılır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. maddesine istinaden malul olanlar ve hayatını kaybedenlerin hak sahiplerine bağlanacak maaş tutarı, hala görevde olan emsallerinin almış olduğu maaşlardan; emekli olanların vefat etmesi halinde ise hak sahiplerine bağlanacak olan maaşın toplamı ve bu kanuna göre bağlanacak emekli maaşından az olamaz. Ayrıca hayatını idame ettiremeyecek, bir başka kimsenin bakımına muhtaç olan maluller ile vefat edenlerin hak sahiplerine en yüksek devlet memuru maaşı üzerinden, diğer ikramiyeye hak kazananlar için mevcut maaşları üzerinden 30 yıl hizmetleri varmış gibi ikramiye ödemesi yapılmaktadır. Bu maddeye göre yapılacak ödemeler, fatura karşılığı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca Hazineden tahsil edilir.

- **Ek Ödeme (Tütün İkramesi) ve Eğitim Öğretim Yardımları**

5434 sayılı Kanun'un ek 79. maddesine göre, yine aynı Kanun'un 56. maddesi ile mülga 45. ve 64. maddeleri ve 5510 sayılı Kanun'un 47. maddesi veya 2330 sayılı Kanun'un hükümleri gereği maaş bağlanması durumunda harp ve vazife malullüğü maaşı üzerinden maaş bağlanana bu madde hükmü gereği ek ödeme yapılır. Vefat edenlerin hak sahiplerine, daha önce bahsedilen durumlar sebebiyle, SGK tarafından maaş bağlanmasına esas tarihten itibaren geçerli olmak üzere başvuru tarihini izleyen yılın en geç 3 ay içinde T.C. Emekli Sandığı tarafından ek ödeme yapılır ve ay farkları ödenek olan tutarın yıllık miktarın 12'ye bölünmesi ile hesaplanır.

Ek ödeme, maaş bağlanan hak sahiplerine eşit olarak verilmekte ve maaş alınan süre boyunca da devam etmektedir. Görev sebebiyle hayatını kaybeden Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı personelin çocuklarına her yıl olmak üzere eğitim öğretim yardımı yapılmakta olup yardım miktarı SGK'nın mevzuatı hükümlerine göre değişiklik göstermektedir. Yardımlar 01 Eylül ve 31 Aralık tarihleri arasında yılda bir kez verilir. Söz konusu eğitim-öğretim yılında öğrenci olduklarını kanıtlar nitelikteki öğrenci belgeleri ile başvuru yapılması durumunda başvuru tarihini izleyen ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından toptan ödeme yapılır. Başvurular hak sahibinin bulunduğu yerdeki Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü veya Sosyal Güvenlik Merkez Müdürlüğüne yapılabilir (MSB 2022).

- **Sağlık Hizmetlerinde Katılım Payı ve İlave Ücret Alınmaması**

5510 sayılı Kanun'un 69. maddesine göre yine aynı kanunun 60. maddesinde ilgili bentlerde belirtilen 2330 sayılı, 1005 sayılı, 3292 sayılı ve 3713 sayılı Kanunlar gereği maaş bağlanan sigortalılardan katılım payı ve ilave ücret alınmamaktadır. Katılım payı alınmayacak sağlık hizmetlerin tespitinin yapılmasına Sosyal Güvenlik Kurumu yetkilidir.

Ancak kamu idaresi hastaneleri dışında vakıf üniversitelerinin de dahil olduğu sözleşmeli hastaneler Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonunca belirlenen hizmetler belirlenen bedele ek olarak ilave ücret alınabilmektedir (MSB, 2022).

3.1.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Sağlanan Haklar

Şehit yakınlarına yönelik düzenlenen istihdam, ücretsiz seyahat, özel kreş ve gündüz bakım evleri ile özel çocuk kulüplerinden yararlanmaya yönelik haklar; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yürütülmektedir (MSB, 2022). İlk ve orta öğrenim çağındaki şehit çocuklarının öğrenim masrafları sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonundan karşılanmaktadır (Terörle Mücadele Kanunu (TMK), Resmi Gazete 20843 (12.04.1991), Kanun No. 3713, Md. 3713/22).

• İstihdam Hakkı

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Ek1. maddesinde şehit yakınlarının istihdam hakkından bahsedilmektedir. Buna göre şehitlerin eş ve çocuklarından birisi ile ana, baba ve kardeşlerinden birisinin istihdam hakkı vardır. Bu kapsamda şehit yakınlarına iki istihdam hakkı verildiği görülmektedir. Anne veya baba yoksa eş ya da çocuklardan toplam iki kişi bu haktan yararlanabilmektedir. Eğer eş ve çocuğu yoksa da anne veya babası ile birlikte kardeşlerinden birisi olmak üzere iki kişi yararlanabilmektedir.

Bireylerin hak sahibi oldukları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çalışmalarıyla tespit edilmektedir. Hak sahibi vatandaşlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen memur kadrolarına, sözleşmeli personel pozisyonlarına ve sürekli işçi kadrolarına, Devlet Personel Başkanlığı'nca yapılan kura sonucu atanabilmektedir (Resmi Gazete 30843 (12.04.1991)).

İstihdam hakkının kullanımı “Terörle mücadele kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilecekler hakkında yönetmelik” etrafında düzenlenmektedir. Bu yönetmeliğe göre hak sahipleri arasında bir ihtilafın olması halinde hakkın kim tarafından kullanılacağına uyuşmazlık komisyonunun karar vermesi beklenmektedir. Bu komisyon illerde valinin veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında toplanmaktadır. Üyeleri ise Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İl Jandarma Komutanı, İl Emniyet Müdürü, Sosyal Güvenlik İl Müdürü ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü’nün teklif etmesi üzerine vali tarafından görevlendirilen bir kişiden oluşmaktadır. Uyuşmazlık komisyonu hak sahiplerinden en az birinin ya da hak sahibi tespit komisyonunun başvurusu ile kurulmaktadır (Resmi Gazete 28995 (09.05.2015)).

- **Ücretsiz Seyahat Hakkı**

Ücretsiz seyahat hakkı 4736 sayılı “kamu kurum ve kuruluşlarının ürettikleri mal ve hizmet tarifeleri ile bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun” altında düzenlenmiştir. Ücretsiz veya indirimli seyahat kartları yönetmeliğine göre şehitlerin eşleri, anne ve babaları, beraberinde yirmi beş yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ücretsiz seyahat hakkından yararlanabilmektedir. Ücretsiz seyahat hakkı; demiryolları ve denizyollarının şehir içi ile birlikte şehirlerarası hatlarını, belediyeler, belediyeler tarafından kurulan şirket, birlik, müessese ve işletmelere ait şehir içi toplu taşıma araçlarını veya belediyeler tarafından yetki verilen şehir içi toplu taşıma hizmetlerini kapsamaktadır. Bu Kanun’un 1. maddesinin ek fıkrasına göre; ücretsiz veya indirimli seyahat hakkının kullandırılmaması hâlinde birtakım yaptırımlar uygulanmaktadır. Var olan ücretsiz seyahat hakkından faydalanması engellenen her kişi için bahsi geçen toplu taşıma aracının tarifesi üzerinden elli tam bilet bedeli tutarında idari para cezası uygulanmaktadır (Resmi gazete 24645 (19.01.2002)).

- **Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evleri ile Özel Çocuk Kulüplerinden**

Yararlanma Hakkı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nca yürütülen bir diğer hak ise özel kreş ve gündüz bakım evleri ile özel çocuk kulüplerinden yararlanma hakkıdır. Bu hak “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” ile düzenlenmiştir. Yönetmeliğin ücretsiz bakım başlığı altındaki 50. maddesinde kuruluşların kapasitesinin yüzde üçünün il müdürlüğüne tespit edilecek olan çocuklara ayrıldığı belirtilmektedir. Yapılan incelemenin ardından ücretsiz

kontenjandan yararlanabilecek kimselerin arasında, şehit ve gazi çocuklarının ekonomik durumlarına bakılmaksızın değerlendirme kapsamına alınabileceği belirtilmektedir.

3.1.3. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca yürütülen haklar arasında ölüm yardımı; tazminat; kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesi; çocuk ve kardeşlerin askerlik hizmeti muafiyeti; ikametine yakın yerde askerlik hizmeti yapma; devlet memurları alımlarında puan ayrıcalığı ve askeri okullara öncelikli olarak alınma sayılabilmektedir (MSB, 2022).

- **Ölüm Yardımı**

Ölüm yardımı 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu altında düzenlenmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 177. Maddesine göre şehit olan kişinin yakınlarına Orgeneral aylığının (ek gösterge dâhil) iki katı tutarında ölüm yardım ödeneği verilmektedir. Bahsedilen yakınları; sağlığında bildiri ile gösterdiği kişi, sağlığında bildiri vermemiş ise eşi ve çocukları, bunlar yoksa ana ve babası, bunlar da yoksa kardeşleri olarak belirtilmektedir. Aynı zamanda bu yardımın hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmayarak saymanlarca derhal ödeneceği ve borç için haczedilemeyeceği bildirilmektedir (Kanun No 926. Resmi Gazete 12670 (10.08.1967)). Benzer şekilde Uzman Erbaş Kanun'unun 16. maddesinde yapılacak olan ölüm yardımının 926 sayılı Kanuna göre düzenlendiği belirtilmektedir (Kanun No 3269. Resmi Gazete 19058 (25.03.1986)).

- **Tazminat Hakkı**

Tazminat hakkı toplamda yedi adet kanun altında düzenlenmektedir. 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık bağlanması Hakkında Kanun'un 3. maddesinde belirtilene göre şehit olan kişilerin yasal mirasçılara nakdi tazminat ödenmektedir. Bu tutar en yüksek Devlet Memuru brüt aylığının (Ek gösterge dahil) 100 katı olarak belirlenmiştir. Bahsedilen 3. maddenin a bendinde tazminatın mirasçılara intikali düzenlenmiştir. Buna göre ölenin eş ve devam eden nesli veya yalnızca devam eden nesli ile içtima eden ve ölüm tarihinde sağ olan ana ve babasının her birine ayrı ayrı olacak şekilde % 15 tutarındaki kısmı verilir. Ardından tutardan geriye kalanı içtima eden diğer mirasçılara ödenmektedir. Diğer hallerde miras hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Bunun

yanında anne ya da babaya verilen tazminatın çocukların her birine ödenen tazminattan fazla olamayacağı vurgulanmıştır (Resmi Gazete 17152 (006.11.1980)).

Bunun dışında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. Maddesinde belirtilen şekillerde ölen veya öldürülenler hakkında 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Kanunda belirtilen ölüm şekilleri; kamu görevlilerinden yurtiçinde ve yurtdışında görevlerini yaparken veya sıfatları kalkmış olsa bile bu görevlerini yapmalarından dolayı terör eylemlerine muhatap olarak ölen ya da öldürülenler olarak sıralanmaktadır (Resmi Gazete 30843 (12.04.1991)).

Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında değerlendirilen yurtdışında yapılan eğitim, tatbikat, manevra veya hareket sırasında bu görevin başından sonuna kadar geçen süre içerisinde ölenler hakkında 2330 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir (Kanun No 2453, Resmi Gazete 17321 (25.04.1981)).

Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile ek maddeler getirilerek kapsam genişletilmiştir. Buna göre; güven ve asayişe zarar veren eylemler nedeniyle göz altına alınan, yakalanan, tutuklanan ya da hükümlü bulunanları tedavi etmek üzere görevlendirilen sağlık personellerinin, bu görevleri nedeniyle öldürülmeleri halinde haklarında 2330 sayılı Kanun'un hükümleri uygulanmaktadır. Bunun yanında kaçakçılığın engellenmesi, takibi ve tahkiki amacıyla mayınlanmış alanlarda temizlenmesinde görev alan personellerden, bu görevleri sırasında ölenler yine aynı kanun hükümleri uyarında nakdi tazminat verilmektedir (Kanun No 2566, Resmi Gazete 17552 (22.12.1981)).

Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun'un 3. maddesinde sınır birlikleri personeli hakkında hangi durumlarda 2330 sayılı Kanun hükümlerinin yerine getirileceği belirtilmektedir. Buna göre bu kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında yahut bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile, verdikleri hizmet sonucunda derhal veya bu yüzden maruz kaldıkları yaralanma veya hastalık sonucu ölümlerinde bahsedilen kanun hükümleri uygulanmaktadır (Kanun No 3497, Resmi Gazete 1997 (22.11.1998)).

Nakdi tazminatın verilmesi hakkında hüküm barındıran bir diğer kanun 4536 sayılı Denizlerde ve Yurt Yüzeyinde Görülen Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlere

Uygulanacak Esaslara İlişkin Kanundur. Bu kanunun 12. maddesinde patlayıcı madde ve şüpheli cisimlerin tespitinde, başka bir yere naklinde, incelenmesinde, korunmasında ya da zararsız hale getirilmesinde görev alan ve bu görevleri esnasında vefat eden kişilerin kanuni mirasçılarına verilecek nakdi tazminat için 2330 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Aynı kanun maddesinde nakdi tazminattan yararlanma koşulu olarak görevlendirmenin resmi olarak belgelendirilmesi şartı bulunmaktadır (Resmi Gazete 23977 (27.02.2000)).

Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu'nun 13. maddesine göre; Pilot, uçuş ekibi personelinin uçuşları esnasında, paraşüt kullananlar atlayışları esnasında, denizaltı gemilerinde çalışanların ve dalgıçların görevleri sırasında ve hangi meslek sınıfında olduğu farketmeksizin askeri personelin görevlerini ifa ederken şehit olanlar bu kanun gereği şehitlik tazminatı alabilmektedir.

Aynı kanunda bu kişilerin kanuni mirasçılarının ayrıca 2330 sayılı Kanundan yararlanamadıkları belirtilmektedir. Şehitlik tazminatının kıstas aylığının 100 katı tutarında olduğu belirtilmiştir (Kanun No 2629, Resmi Gazete 17619 (28.02.1987)).

- **Kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesi hakkı**

Kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesi hakkı; Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenmektedir. Bu kanunun 21. maddesine göre yurt içinde ya da yurt dışında kamu konutlarından faydalanmakta iken şehit olanların aylığa müstahak dul ve yetimlerinin herhangi bir kira bedeli istenmeksizin 10 yıl süre ile yararlanmaya devam edebilecekleri belirtilmektedir.

Kamu konutlarından yararlanmayanların ise isteklerini belirtmeleri durumunda ikametgâh olarak kullanacakları yurtiçindeki konutun kira bedeli 10 yıl süre ile sınırı olarak devlet tarafından karşılanabilmektedir. Bunun yanında konutlarda kira ödemeksizin geçirilen sürenin kira yardımı süresinden düşürüleceği belirtilmektedir. Konut için yapılacak aylık kira bedelinin üst limitiyle ödemeye yönelik usul ve esaslar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Maliye Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenmektedir (Kanun No 3723, Resmi Gazete 30843 (12.04.1991)).

- **Çocuk ve Kardeşlerin Askerlik Muafiyeti Hakkı**

Çocuk ve Kardeşlerin Askerlik Muafiyeti Hakkı 7179 sayılı Askerlik Kanunu ile düzenlenmektedir. Kanunun 42. maddesinde kamu görevlileri ve sivillerden hayatını kaybedenlerin yakınlarının muafiyeti üzerine durulmuştur. Buna göre askerlik görevini yerine getirmekte iken ölenler ve hakkında gaiplik kararı verilenler ile birlikte terhis edilmesinin ardından askerlik hizmetinin sebep ve etkisi ile hayatını kaybedenlerin yakınlarına askerlikten muaf olma hakkı verilebilmektedir. Belirtilen hallerin mahkeme kararı ile sabit olması gerekmektedir.

Baba ve annesinin anlaşarak talep ettiği ya da biri ölmüş ise sağ olanın talep ettiği kardeşlerinden birinin istekli olmadıkça silahaltına alınamayacağı veya silahaltında ise terhis edileceği belirtilmektedir. Bunun yanında baba ve annenin anlaşamamaları durumunda veya her ikisinin de ölmüş olması halinde; öncelikle silahaltında olan kardeşi var ise terhis edileceği belirtilmektedir. Bu işlemde silah altında bulunan kişinin isteği esas alınmaktadır. Silahaltında kardeşi yoksa veya silahaltındaki kardeşin terhis olmak istememesi durumunda askerlik hizmet sırası gelen ilk kardeşin istekli olmadıkça silahaltına alınamayacağı belirtilmektedir. Bunun dışında 3713 sayılı kanun kapsamında hayatını kaybedenlerden askerlik hizmetini yerine getirmekte olan yükümlüler ile 3713 sayılı Kanun'un 21 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi kapsamına giren sivillerin çocukları ile öz kardeşlerinin tamamı muaf olmaktadır. Bunun yanında 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemlere, görevi olmadığı hâlde mukavemet ederken şehit olanların erkek çocukları ile öz kardeşlerinin tamamının istekli olmadıkça muaf tutulacakları belirtilmektedir. Güvenlik korucuları dâhil kamu görevlilerinin ise öz çocuklarının tamamı ile öz kardeşlerinden birinin muaf tutulacağı belirtilmektedir (Resmi Gazete 30813 (26.06.2019)).

- **İkametine yakın yerde askerlik yapma hakkı**

Yaşadığı yerde askerlik yapma hakkı TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesinde düzenlenmiştir.

- **Devlet memuru alımlarında puan ayrıcalığı**

Devlet memuru alımlarında puan ayrıcalığı Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarında İlk Defa Devlet Memurluğuna Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Yönetmeliği altında tanınmıştır.

- **Askeri okullara öncelikli alınma**

Askeri okullara öncelikli alınma hakkı öğrenci alımına ilişkin mevzuatlar çerçevesinde düzenlenmiştir.

3.1.4. Milli Eğitim Bakanlığınca Sağlanan Haklar

Şehit yakınları için Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülen hakları mevcuttur. Bu haklar; özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma, istenilen okula kayıt ve nakil (okul öncesi, ilköğretim ve ortaokul), ortaöğretim okullarında parasız yatılılık, öğretmen eşlerin zorunlu çalışma muafiyeti ve yer değiştirme ayrıcalıkları olarak sıralanmaktadır (MSB, 2022).

- **Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma hakkı**

Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma hakkı; Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Kanunun 13. maddesinde kurumların öğrenci sayısının yüzde üçünü oranından az olmamak şartı ile ücretsiz öğrenci kabul etmeleri gerektiği belirtilmiş ve akabinde bu oranın bakanlıkça artırılabilmesine değinilmiştir. Buna göre bu oran içerisinde şehitlerin ilk ve orta öğretim çağındaki çocuklarının öncelikli değerlendirileceği belirtilmektedir (Özel Öğretim Kurumları Kanunu (ÖKK). Resmî gazete 26434 (14.02.2007), Kanun No. 5580, Md. 13).

- **İstenilen okula kayıt ve nakil hakkı**

İstenilen okula kayıt ve nakil hakkı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlar Yönetmeliğinde ve Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliğinde düzenlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği'nin 12. maddesinde şehit çocuklarının durumlarını belgelemek koşuluyla kontenjan aranmadan aynı zamanda da ulusal adres veri tabanına bakılmaksızın istenilen okula nakillerinin gerçekleştirileceği belirtilmektedir (Resmî Gazete Sayısı 29072 (26.07.2014)).

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 23. maddesinde de şehit çocuklarının benzer şekilde nakil yapabilecekleri belirtilmiştir. Buna göre

öğrencinin nakil ve geçiş işleri bir defaya mahsus olmak üzere zaman sınırı ve kontenjan şartı aranmamaktadır.

Merkezi sınav puanı ile öğrenci alan okullarda aynı türden okula yerleştirilmektedir. Aynı türden okulun bulunmaması halinde ise puanının yeterli olduğu okula, yine yerleşememesi durumunda puanına en yakın taban puanı bulunan okula nakil veya geçiş yapılmaktadır.

Aynı yönetmeliğin 135. maddesinde işletmelerde mesleki eğitim göreceklere listesinin belirlenmesi düzenlenmiştir. Buna göre işletme kontenjanının öğrenci sayısından az olması durumunda oluşturulan komisyon, mesleki eğitime gönderilecek öğrencileri belirlemektedir. Bu belirleme esnasında şehit çocukları sıralamaya tabii olmaksızın eğitime gönderilmektedir (Resmî Gazete Sayısı: 28758 (07.09.2013)).

- **Ortaöğretim okullarında parasız yatılılık hakkı**

Ortaöğretim okullarında parasız yatılılık hakkı; 2684 Sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun ile İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmiştir. 2684 Sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan bilgilere göre şehit çocuklarının ortaöğretim okullarında parasız yatılı kalma öncelikleri bulunmaktadır (İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun Resmî Gazete 17729 (19.06.1982). Kanun No. 2684, Md. 5).

- **Öğretmen eşlerin zorunlu çalışma muafiyeti ve yer değiştirme ayrıcalıkları**

Bu başlık altında ele alınan bir başka uygulama da öğretmen olan eşlerin zorunlu çalışma muafiyeti ve yer değiştirme ayrıcalıklarıdır. Bu durum Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nde düzenlenmektedir.

Yönetmeliğin 44. maddesinde şehitlerin öğretmen olan eşi, çocukları, anne, baba ve kardeşleri zorunlu çalışma yükümlülüğünden muaf tutulmuştur. Aynı yönetmeliğin 48. maddesinde öğretmenlerin aynı kurumda azami çalışma süreleri 12 yıl olarak vurgulanmıştır. Devamında ise terör etkisi sebebi ile şehit olanların öğretmen olan eşi, çocukları, anne, baba ve kardeşlerine uygulanmayacağı belirtilmektedir. Bunun yanında mazerete ve diğer nedenlere bağlı yer değiştirmeler başlığı altında bu bireylerin, kadro

imkanları dikkate alınarak yönetmelikteki kısıtlayıcı hükümler dikkate alınmaksızın öncelik verileceği belirtilmektedir (Resmi Gazete 29329 (17.04.2015)).

3.1.5. Vergi/Ücret Muafiyetleri ve İndirimlere İlişkin Sağlanan Haklar 5

Bu başlık altında emlak vergisi muafiyeti, silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti, elektrik ücret indirimi, su ücret indirimi ve yüksek öğrenim ücret muafiyeti sıralanabilmektedir.

- **Emlak vergisi muafiyeti**

Emlak vergisi muafiyeti 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile düzenlenmektedir. Bu kanunun 8. maddesinde şehitlerin eş ve çocuklarının Türkiye sınırları içinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması hali dahil) durumunda, belirtilen meskenlerine ait vergi oranlarının sıfıra kadar indirilebileceği belirtilmektedir. Bu hüküm, kişilerin tek meskene hisse ile sahip olmaları durumunda bu hisseye ait kısım hakkında da uygulanmaktadır (Resmi Gazete 13576 (11.08.1970)).

- **Silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti**

Silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ile tanımlanmıştır. Kanunda şehit yakınlarının intikal eden silah bulunmaması halinde; bunların anne, baba, eş ve çocuklarından sadece birinin, silah taşımaya veya bulundurmasına yetki veren kayıt ve belgelerin her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu belirtilmiştir. Bu işlem ile ilgili bir silah ile sırlı olma şartı bulunmaktadır (Resmi Gazete 8458 (15.07.1953)).

- **Elektrik ve Su Ücreti İndirimi**

Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesinin ek fıkrasına göre harp ya da vazife malulü sayılacak şekilde hayatını kaybeden kişilerin aylık bağlanan eş, çocuk, anne ve babalarının ikametgâh olarak kullandıkları evlerindeki elektrik ücretine en az %40 oranında indirim sağlanmaktadır. Benzer şekilde su ücretindeki indirim de en az %50 oranında gerçekleşmektedir (Kanun No 4736, Resmi Gazete 24645 (19.01.2002)).

- **Yüksek Öğretim Ücretinden Muaf Tutulması**

Şehit yakınları yüksek öğrenim ücretinden muaf tutulabilmektedir. Buna göre birinci öğretim ve açık öğretim öğrencilerinden öğrenci katkı payı alınmamaktadır. Bunun yanında ifa ettiği görevin sebep ve etkisi ile hayatını kaybeden ve vazife/harp malulü olarak değerlendirilen TSK personelinin eş ve çocuklarından yaş sınırı olmadan ikinci öğretimde katkı payı alınmamaktadır (MSB, 2022).

3.1.6. Sağlanan Diğer Haklar

- **Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca (TOKİ) İşlem Yürütülen Haklar**

Şehit yakınlarına sağlanan diğer haklar arasında Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca işlem yürütülen haklar bulunmaktadır. Bu konuda 2985 sayılı Toplu Konut Kanun'u incelendiğinde Ek 2. maddesinin bağlantılı olduğu görülmektedir. Buna göre Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca şehit yakınlarına bir konut ile sınırlı kalmak kaydıyla faizsiz kredi verildiği belirtilmektedir. Yararlanabilecek yakınlar ise şu şekilde sıralanmaktadır: Öncelikle dul eş, eşi hayatta değilse ya da evlenmişse kredi kullanacak çocuklardan en az birisinin aylık almaya devam etmekte olması koşuluyla talepte bulunan çocuklar, bu kişiler talep etmediği takdirde de öncelikle anneye olmak üzere anne veya baba (Resmi Gazete 18344 (17.03.1984)). Şehit yakınlarından faizsiz krediden yararlanacak kişi Toplu Konut İdaresi Tarafından Şehit Ailelerine, Harp Ve Vazife Malulleri İle Dul Ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirlenmektedir.

- **Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünce İşlem Yürütülen Haklar**

Şehit yakınları için Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü'nce işlem yürütülen haklar bulunmaktadır. 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'un 7. maddesinde şehit çocuklarının devlete ait yatılı okul ve eğitim kurumlarından ücretsiz yararlanabilecekleri belirtilmektedir. Benzer şekilde yüksek öğrenim yapmakta olanların devlete ait yurtlar ve kredilerden mevzuat çerçevesinde yararlanabilecekleri belirtilmektedir. Bahsedilen mevzuat, 5102 sayılı Yüksek Öğretim Öğrencilerine Burs/Kredi Verilmesine İlişkin Kanun; Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Burs/Kredi Yönetmeliği; Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nden oluşmaktadır.

- **Atanma Taleplerinde Kısıtlayıcı Hükümlere Bakılmaması**

Diğer bir hak atanma taleplerinde kısıtlayıcı hükümlere bakılmamasıdır. Bu hakka Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına Dair Yönetmelik'te değinilmektedir. Yönetmeliğin Ek 2. maddesinde; devlet memuru olarak görevde bulunan şehit yakınlarının aynı kurum içerisinde yer değiştirme suretiyle atanma taleplerinin kadro imkânları da dikkate alınarak yönetmelikte belirtilen sınırlayıcı hükümlere bakılmadan öncelikle yerine getirildiği vurgulanmaktadır (Resmi Gazete 18088 (25.06.1983)).

- **Şehitler ve Gaziler Günlerinde İdari İzin**

Bunların dışında şehit TSK personelinin kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan eş, çocuk, anne, baba ve kardeşleri; yapılacak törenlere katılımlarının kolaylaştırılması maksadıyla 18 Mart Şehitler Günü'nde idari izinli sayılmaktadır.

- **Sosyal Tesislerden Yararlanma**

Ayrıca ikametgâh mahalleleri dışına çıkıldığında kamu kurum ve kuruluşlarının misafirhane ve sosyal tesislerinden bu kurumların kendi personel ücret tarifeleri üzerinden yararlanabilmektedirler.

- **Müze ve Ören Yerlerinden Ücretsiz Yararlanma ve Devlet Tiyatrolarından Yararlanma**

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müze ve Ören Yerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge'de müze ve ören yerlerinden ücretsiz yararlanabilecekleri belirtilmektedir. Bu kişiler aynı zamanda devlet tiyatrolarından da ücretsiz yarabilmektedir (MSB, 2022).

3.2. Gazi ve Gazi Yakınlarına Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar

3.2.1. Harp Malulleri ile 2330 Sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun Kapsamında Bulunanlara Sağlanan Haklar

Bu kanun kapsamında düzenlenen ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca işlem yürütülen haklar arasında istihdam ve ücretsiz seyahat hakkı bulunmaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca yürütülen haklar arasında tazminat, kardeşlerin askerlik muafiyeti ve ikametine yakın bir konumda askerlik hizmeti yapma hakkı bulunmaktadır. Malul olan TSK personelinin askerlik hizmetini yerine getirecek olan kardeş ve çocuklarının dağıtımları mümkün olduğunca ikamet ettikleri yere yakın bir konum olacak şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu duruma yönelik hükümler TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesinde belirtilmiştir. Tazminat ve kardeşlerin askerlik hizmeti muafiyeti hakları ise yukarıda Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar başlığı altında belirttiği şekilde şehit yakınlarına uygulanan prosedür izlenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca işlem yürütülen haklarda özel öğretim kurumlarından ücretsiz faydalanma; istenilen okula nakil ve kayıt; ortaöğretim okullarında parasız yatılılık hakları bulunmaktadır. Bu haklar, Özel Eğitim Kurumları Kanunu; 2684 Sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun; Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği; Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği; İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmektedir. Buradaki usul, esas ve prosedür Milli Eğitim Bakanlığı'nca Sağlanan Haklar başlığı altında verildiği şekilde gerçekleşmektedir.

Vergi/ücret muafiyetleri ve indirimlerde silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti; elektrik ücret indirimi; su ücret indirimi ve yüksek öğrenim ücret muafiyeti bulunmaktadır. Bu noktada şehit yakınlarına uygulanan prosedür aynı şekilde geçerli kabul edilmektedir. İlgili mevzuat ise 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun; 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun; 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun olarak sayılabilmektedir. Bu başlık altında şehit yakınlarında ayrı bir hak olarak engellili olmaktan dolayı vergi muafiyeti gösterilebilmektedir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 31. maddesine göre %40 ve üzeri engeli bulunan kişiler çalışma gücü kayıp oranı dikkate alınarak gelir vergisi indiriminden yararlanmaktadır (Resmi Gazete 10700 (06.01.1961)). Bunun yanında 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre özel donanımlı araç ithalinde vergi muafiyeti sağlanmaktadır. Vergi muafiyetlerinin içerisinde

gümrük vergisi, özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi yer almaktadır. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinde engel oranı % 90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adına kayıtlı taşıtlar ile diğer malul ve engellilerin bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtlarının motorlu taşıtlar vergisinden muaf olduğu belirtilmektedir.

Harp malulleri ile 2330 sayılı Kanun kapsamında tanımlanmış olan diğer haklar arasında Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca İşlem Yürütülen faizsiz konut kredisi hakkı bulunmaktadır. Bunun yanında gazi yakınlarının Kredi ve Yurtlar Kurumunca yürütülen burs ve yurt imkânlarından yararlanma hakları bulunmaktadır. Ayrıca devlete ait kurum ve kuruluşların sosyal tesislerinden gaziler, harp ve vazife malulleri ve yakınları yararlanabilmektedir.

3.2.2. Muharip Gaziler ve Yakınlarına Sağlanan Haklar

Muharip gaziler ve yakınları için Milli Savunma Bakanlığınca yürütülen haklar; devlet memuru alımlarında puan ayrıcalığı ve askeri okullara alınmada öncelik tanınmadır.

Milli Eğitim Bakanlığı bu noktada gazi yakınlarına istenilen okula kayıt ve nakil hakkı tanımaktadır. Bu hak Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ve Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmektedir.

Gazi ve yakınları ikametgâh için kullandıkları evlerinde elektrik ve su ücret indiriminden yararlanabilmektedir (Kanun No 4736, Resmi Gazete 24645 (19.01.2002)). Yüksek öğrenim ücretinden ve emlak vergisinden de muaf olabilmektedirler. Özellikle 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu incelendiğinde 8. Maddesinde gazilerin Türkiye sınırları içerisinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni olması halinde bu meskene ait vergi oralarının sıfıra kadar indirilebileceğinin belirtildiği görülmektedir (Resmi Gazete 13576 (11.08.1970)).

1005 sayılı Kanun çerçevesinde şeref aylığı bağlanan muharip gazilerin kendilerine, eşlerine, evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış olan çocuklarına, anne ve babalarına ücretsiz seyahat hakkı tanınmaktadır. Buna göre belirlenen kişiler; demiryolları ve denizyollarının şehir içi ile birlikte şehirlerarası hatlarını, belediyeleri ve belediyeler tarafından kurulan şirketlerin toplu taşıma araçlarından, birlik, müessese ve

işletmelere ait şehir içi toplu taşıma araçlarından veya belediyeler tarafından yetki verilen şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmektedir.

Gazi ve yakınlarının diğer hakları incelendiğinde müsabaka yerlerine girme; kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinden yararlanma; KYK kredi/burs ve yurt, müze ve ören yerlerinden ücretsiz girebilme; devlet tiyatrolarına ücretsiz girebilme; imkânlarından yararlanma haklarının olduğu görülmektedir.

3.2.3. Vazife Malulleri ve Yakınlarına Sağlanan Haklar

Aile ve Sosyal Hizmetler bakanlığınca yürütülen haklar ele alındığında istihdam ve ücretsiz seyahat hakkının vazife malullerine tanımlandığı görülmektedir.

İstihdam hakkı, vazife malulü olduğu belirlenen TSK personelinin kendisi veya eş ve çocuklarından birisi, eşi veya çocuğu yoksa kendileri veya kardeşlerinden birisi olmak üzere bir kişiye verilmektedir. Konu hakkındaki hükümlere 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanun'unun EK 1. Maddesi kapsamında yer verilmiş olup Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İstihdam Edilecekler Hakkında Yönetmelik çerçevesinde düzenlenmiştir (Resmi Gazete 20843 (12.14.1991)).

Ücretsiz seyahat hakkı 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde tanınmıştır. Buna göre Vazife malulü olduğu belirlenen TSK personelinin kendileri, eşleri, evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış olan çocukları, anne ve babaları bu haktan yararlanabilmektedir. Ücretsiz seyahat hakkının geçerli olduğu vasıtalar ise demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetleri olarak belirlenmiştir.

Vazife malulleri ve yakınlarına tanınan haklarda Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca işlem yürütülen haklar incelendiğinde kardeşlerin askerlik hizmeti muafiyeti ve yaşadığı bölgeye yakın yerde askerlik yapma hakkı olduğu görülmektedir. Bu haklar 7129 sayılı Askeralma Kanunu ve TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesi çerçevesinde düzenlenmiştir. Askeralma Kanunu'nun 42. Maddesinde vazife malulü olduğu belirlenen kişilerin öz talep ettiği birinin istekli olmadıkça silah altına alınamayacağı veya silah altında ise terhis edileceği belirtilmektedir. Bunun yanında bu

vazife malullerinin askerlik hizmeti yapacak kardeş ve çocuklarının dağıtımlarının mümkün olduğunca ikamet ettikleri yere yakın şekilde gerçekleştirilebileceği bilinmektedir.

MEB tarafından işlemleri yapılan hak, özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma hakkıdır. Bu hak Özel Eğitim Kurumları Kanunu ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde tanınmaktadır. Vazife malulü olduğu belirlenen TSK personelinin ilk ve orta öğretim çağındaki çocukları özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma noktasında öncelikleri bulunmaktadır. Bahsi geçen özel öğretim kurumları; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri vb. şeklinde sıralanabilmektedir (Resmi Gazete 26434 (14.02.2007)).

Vazife malulleri birtakım vergi/ücret muafiyeti ve indiriminden faydalanmaktadır. Bunlar, silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti; elektrik ücret indirimi; su ücret indirimi ve engellilikten doğan muafiyetler olarak sıralanabilmektedir. Silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyetinden söz konusu personelin eş, çocuk, anne veya babalarından yalnızca birinin, bir ateşli silahla sınırlı olmak kaydıyla faydalanabilmektedir. İlgili hükümler 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'unun 7. Maddesinde yer almaktadır. Elektrik ve su ücret indirimi 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre elektrikte azami %40 ve suda azami %50 oranında ücret indirimi uygulanmaktadır.

Engellilikten doğan vergi muafiyetleri incelendiğinde ise 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 31. Maddesinde %40 ve üzeri engeli bulunan kişilerin çalışma gücü kayıp oranına göre gelir vergisi indiriminden yararlandığı görülmektedir (Resmi Gazete 10700 (06.01.1961)). Bunun yanında 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre özel tertibatlı araç ithalinde vergi muafiyetleri sağlanmaktadır. Vergi muafiyetlerinin içerisinde gümrük vergisi, özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi yer almaktadır. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 4. Maddesinde engel oranı % 90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adına kayıtlı taşıtlar ile diğer

malul ve engellilerin bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtlarının motorlu taşıtlar vergisinden muaf olduğu belirtilmektedir.

Vazife malulü olduğu belirlenen TSK personelinin diğer hakları arasında Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca İşlem Yürütülen faizsiz konut kredisi hakkı da bulunmaktadır. Bunun yanında vazife malulü yakınlarının, Kredi ve Yurtlar Kurumunca yürütülen burs ve yurt imkânlarından yararlanma hakları bulunmaktadır. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden gaziler, harp ve vazife malulleri ve yakınları yararlanabilmektedir

3.2.4. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Bulunan Malul Gaziler ve Yakınlarına Sağlanan Haklar

3713 sayılı kanun kapsamında malul gaziler ve yakınlarına sağlanan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca işlem yürütülen haklar; istihdam, ücretsiz seyahat ve Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinden yararlanma hakkı olarak sıralanmaktadır.

Kanun kapsamında tanınan istihdam hakkı malul olduğu belirlenen TSK personelinin kendisi veya eş ve çocuklarından birisi, eşi veya çocuğu yoksa kendileri veya kardeşlerinden birisi olmak üzere bir kişiye verilmektedir. Ücretsiz seyahat hakkı ise 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde tanınmıştır. Hakkın geçerli olduğu vasıtalar; demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetleri olarak belirlenmiştir.

Bunun dışında Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'e göre malul gazi çocukları, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerince uygun görülmesi halinde özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerine ücretsiz olarak yerleştirilmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca işlem yürütülen haklarda tazminat, kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesi; kardeşlerin askerlik hizmeti muafiyeti; ikametine yakın yerde askerlik yapma; devlet memuru alımlarında puan ayrıcalığı ve askeri okullara öncelikli alınma hakkı

bulunmaktadır. Tazminat hakkı 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'un 3. Maddesi ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. Maddesinde tanınmaktadır. Buna göre yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malul olanlara en yüksek devlet memuru brüt aylığının 200 katı tutarında nakdi tazminat ödemesi yapılmaktadır. Diğer engelli hâle gelenlere ise en yüksek devlet memuru brüt aylığının 100 katı tutarının % 25'inden % 75'ine kadar, yaralananlara ise % 20'sini geçmemek üzere engellilik ve yaralanma derecesine göre nakdi tazminat ödemesi yapılmaktadır.

Kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesine yönelik hak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde ele alınmaktadır. Buna göre malul olduğu belirlenen TSK personeli (erbaş ve er hariç), özel tahsisli konutlarda oturanlar hariç olmak üzere, herhangi bir kira bedeli alınmaksızın on yıl süre ile sınırlı olarak kamu konutlarından yararlanmaya devam edebilmektedir. Kamu konutlarından yararlanmayanların ise istekleri halinde ikametgâh olarak kullanacakları yurtiçindeki taşınmazın kira bedeli 10 yıl boyunca devlet tarafından karşılanabilmektedir. Bunun yanında konutlarda kira ödemeksizin geçirilen sürenin kira yardımı süresinden düşürüleceği belirtilmektedir. Konut için yapılacak aylık kira yardımının üst limiti ile ödeme usul ve esasları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenmektedir (Kanun No 3723, Resmi Gazete 30843 (12.04.1991)).

Kardeşlerin askerlik muafiyeti 7129 sayılı Askeralma Kanunu'nun 42. Maddesinde belirtilmektedir. Bunun yanında malul olan TSK personeli yakınlarının ikamete yakın yerde askerlik yapma hakkı bulunmaktadır. Bu kişilere kamu personeli alımlarında puan ayrıcalığı tanınmış olup askeri okullara öncelikli alınma hakları bulunmaktadır.

MEB tarafından işlemleri yapılan haklar, özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma; istenilen okullara kayıt ve nakil; ortaöğretim okullarında parasız yatılılık; öğretmen eşlerinin zorunlu çalışma muafiyeti ve yer değiştirme ayrıcalıkları olarak sıralanabilmektedir. Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma hakkı; Özel Eğitim Kurumları Kanunu ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde tanınmaktadır. Özel eğitim kurumlarında ilk ve orta öğretim çağındaki malul olduğu belirlenen TSK personelinin çocuklarının ücretsiz yararlanma noktasında

öncelikleri bulunmaktadır. Bahsi geçen özel öğretim kurumları; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri vb. şeklinde sıralanabilmektedir (Resmi Gazete 26434 (14.02.2007)).

İstenilen okullara kayıt ve nakil hakkı ortaöğretim öğrencilerini kapsamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin 23. Maddesinde malul olduğu belirlenen TSK personeli çocuklarının istenilen okula nakil yapabilecekleri belirtilmiştir. Buna göre öğrencinin nakil ve geçiş işleri bir defaya mahsus olmak üzere zaman ve kontenjan şartı aranmamaktadır.

Öğrenciyi merkezi sınav puanı ile alan okullarda aynı türden okula yerleştirilmektedir. Aynı türden okulun bulunmaması halinde ise puanının yeterli olduğu okula, yine yerleşmemesi durumunda puanına en yakın taban puanı bulunan okula nakil veya geçiş yapılmaktadır. Aynı yönetmeliğin 136. Maddesinde işletmelerde mesleki eğitim göreceklere listesinin belirlenmesi düzenlenmiştir. Buna göre işletme kontenjanının öğrenci sayısından az olması durumunda oluşturulan komisyon, mesleki eğitime gönderilecek öğrencileri belirlemektedir. Bu belirleme esnasında malul olduğu belirlenen TSK personeli çocukları sıralamaya tabii olmaksızın eğitime gönderilmektedir (Resmî Gazete Sayısı: 28758 (07.09.2013)). Bunların dışında 2684 Sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun'un 5. Maddesinde yer alan bilgilere göre malul olduğu belirlenen TSK personeli çocuklarının ortaöğretim okullarında parasız yatılı kalma öncelikleri bulunmaktadır. Bu maddeye yönelik şart, kurumların kayıt-kabul şartlarının taşınması ve sınavlarının kazanılmasıdır.

Bir diğer hak malul olduğu belirlenen TSK personelinin öğretmen eşlerinin zorunlu çalışma yükümlülüğünden muaf tutulmasıdır.

3713 sayılı kanun kapsamında malul olduğu belirlenen kişi ve yakınlarının birtakım vergi/ücret indirimleri ve muafiyeti bulunmaktadır. Bunlar; Emlak vergisinden muaf olmak; silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti; elektrik ücret indirimi; su ücret indirimi; yüksek öğrenim ücret muafiyeti ve engellilikten doğan muafiyetler olarak sıralanmaktadır.

Emlak vergisi muafiyeti 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 8. Maddesinde geçmektedir. Buna göre Türkiye sınırları içerisinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskenin bulunması halinde bu meskene ait vergi oralarının sıfıra kadar indirilebileceği belirtilmektedir. Askerin eş, çocuk, anne veya babasından yalnızca bir tanesinin bir ateşli silah ile sınırlı olmak şartıyla silah bulundurma ve taşıma belgesinin harç ve vergisinde muaf imkanı sağlanmaktadır. İlgili hükümler 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 7. Maddesinde yer almaktadır.

Elektrik ve su ücret indirimi 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre elektrikte azami %40 ve suda azami %50 oranında ücret indirimi uygulanmaktadır.

Engellilikten doğan vergi muafiyetleri incelendiğinde ise 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 31. Maddesinde %40 ve üzeri engeli bulunan kişilerin çalışma gücü kayıp oranına göre gelir vergisi indiriminden yararlandığı görülmektedir (Resmi Gazete 10700 (06.01.1961)). Bunun yanında 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na göre özel tertibatlı araç ithalinde vergi muafiyetleri sağlanmaktadır.

Vergi muafiyetlerinin içerisinde gümrük vergisi, özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi yer almaktadır. 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 4. Maddesinde engel oranı % 90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adına kayıtlı taşıtlar ile diğer malul ve engellilerin engellilik düzeylerine ve kullanım kolaylık durumuna göre düzenlenmiş özel tertibatlı taşıtlarının MTV'den muaf olduğu belirtilmektedir. Bunların dışında malul olduğu belirlenen TSK personelinin kendisi, eş ve çocukları yüksek öğrenim ücretinden muaftır.

3713 sayılı kanun kapsamında malul olduğu belirlenen TSK personelinin kendisi ve yakınlarının diğer hakları incelendiğinde müsabaka yerlerine girme; kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesislerinden yararlanma; devlet tiyatrolarına ücret ödememe; müze ve ören yerlerinden ücret ödememe; KYK kredi/burs ve yurt imkânlarından yararlanma; faizsiz konut kredisi alma; atanma taleplerinde kısıtlayıcı hükümlere bakılmaması, sayısal oyunlar bayilik ruhsatı; şehitler ve gaziler günlerinde idari izin haklarının olduğu görülmektedir.

Yardım ve Ödemeler

Gazi, gazi yakınları ve şehit yakınları için yapılan yardım ve ödemeler bulunmaktadır. Bu yardım ve ödemeler TSK Dayanışma Vakfı, TSK Mehmetçik Vakfı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı gibi kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

TSK Dayanışma Vakfı yardımları Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı Yönetmeliğince düzenlenmektedir. TSK Dayanışma Vakfı şehit yakınları ve gazilere çeşitli yardımlar sunmaktadır. Bu yardımlar vefat yardımı, maluliyet yardımı, Emekli Maaş Sistemi (EMS) yardımı olarak sıralanmaktadır (TSK Dayanışma Vakfı, 2022).

Vefat yardımı TSK personeli vefat eden kişinin evli ise çocuklarına ve eşine; bekârsa baba ve annesine; onlarında olmadığı takdirde kardeşlerine fiili olarak çalıştığı hizmet yılı dikkate alınarak ödemesi yapılan yardımdır. Buna göre fiili hizmet yılı 1-5 yıl arasında olanlara 120.000 TL ve 6 yıl ve üzeri olanlara 82.105,26 TL ödeme yapılmaktadır (TSK Dayanışma Vakfı, 2022).

Maluliyet yardımı; malul olduğu belirlenerek emekliye ayrılan ve T.C. Sosyal Güvenlik Kurumunca 1, 2, 3 ve 4'üncü derece malul kararı verilen TSK personeline yapılan maddi yardımı kapsamaktadır. Bu yardım 5. ve 6. Derece malulleri kapsamamaktadır. 1 veya 2. Derece maluller katkı payının ocak-mart aylarında yatırılması halinde 75.789,48 TL ödeme alırken katkı payının nisan-aralık aylarında yatırılması halinde 37.894,74 TL ödeme almaktadırlar. 3 veya 4. Derece maluller katkı payının ocak-mart aylarında yatırılması halinde 44.210,53 TL ödeme alırken katkı payının nisan-aralık aylarında yatırılması halinde 12.631,58 TL ödeme almaktadırlar (TSK Dayanışma Vakfı, 2022).

Emekli Maaş Sistemi (EMS) yardımı; 1. ve 2. dereceden maluliyet yardımı almış, vefat etmiş ve SGK tarafından maaş bağlanmamış durumunda olan vefat etmiş evli askerin eşini, malulen emekliye ayrılan personelin kendisini ve OYAK emekli sistemine girmemiş kişi ve eşlerine ödenen yardımdır (TSK Dayanışma Vakfı, 2022).

TSK Mehmetçik Vakfı; Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında yapılan görevini ifa ederken şehit olan veya sebebi ne olursa olsun vefat eden askerlerin hak sahipleri ile malul gazilere ayrıca engelli Mehmetçiklere ve çocuklarına çeşitli yardımlar sunmaktadır. Bu yardımlar; ölüm,

maluliyet, bakım, doğum, öğrenim ve anneler babalar günü yardımı olarak sıralanabilmektedir. Ölüm yardımı, şehit olan veya herhangi bir nedenle yaşamını yitiren askerlerin evli olup olmama durumları dikkate alınarak sağlanan yardımları kapsamaktadır.

Maluliyet yardımı, malul gazi veya engelli askerlere maluliyet dereceleri esas alınarak yapılan yardımdır. TSK Mehmetçik Vakfının internet sitesinde, yapılan yardım tutarının yürürlükteki yardım planına göre belirlendiği belirtilmektedir. Bakım yardımı ise yine maluliyet oranına göre belirlenmektedir.

Bakım ve öğrenim yardımı; şehit ve gazi çocuklarının öğrenim masraflarının karşılanması yönünde yapılan yardımdır. Sağlanacak yardımlardan herhangi bir nedenden veya görevi başında şehit olan askerlerin vefatı önce doğmuş çocukları ile vefat tarihinde eşi hamile olup daha sonra doğan çocukları yararlanabilmektedir. Sürekli bakım yardımına hak kazanan malul gazi ve engellilerin engel durumuna sebep olan olay tarihinden önce ve hastalık durumunda ise askerliğe elverişli değildir raporunu almasına neden olan hastalığın ilk tespit edilmesinden önce doğan çocukları ve bu tarihlerde eşi hamile olup sonrasında doğan çocukları yararlanabilmektedir. Çocuğun bakım ve öğrenim yardımı almakta iken vefat etmesi halinde, yürürlükteki yardım planına göre velisine ölüm yardımı yapılmaktadır.

Doğum yardımı, şehit olan veya herhangi bir nedenle yaşamını yitiren askeri personelin ölüm tarihinde; malul veya engelli olunmasına neden olan olayın yaşandığı sırada; askerliğe elverişli değildir raporunun alınmasına neden olan hastalığın teşhisi sırasında hamile olan eşin doğum yaptığı süreçte yararlanabileceği yardımdır.

Bunların dışında yılda bir defa anneler ve babalar gününde yardım planında belirlenen miktar dahilinde yardım yapılmaktadır. Yardım yapılan kişiler şehit olan askeri personelin anne ve babası ayrıca resmi nikahlı çocuklu eşinden oluşmaktadır.

TSK Mehmetçik Vakfı sosyal destek sağlamak amacıyla da birtakım yardım faaliyetleri yürütmektedir. Milli Savunma Bakanlığınca TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden yararlanan Mehmetçiklerin ve yakınlarının ulaşım, iaa ve diğer giderlerinin ücretleri vakıf tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanında Gölcük Depremi Anma Törenine katılmak isteyen kişilerin masrafları da TSK Mehmetçik Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Terörle mücadele esnasında yaralanıp tedavileri sonrasında

eve istirahate gönderilen er ve erbaşların THY gidiş- dönüş bilet ücretleri vakıf tarafından karşılanmaktadır (TSK Mehmetçik Vakfı, 2022).

Tablo 4: TSK Mehmetçik Vakfı Yardım Sayıları

Yardım Yapılan Kişilerin Statüsü	Yardım Yapılan Kişilerin Sayısı
Nakdi Yardım Yapılan Malul Gazi ve Engelli Erbaş ve Er Sayısı	5.757
1 Ocak 1982 Tarihinden Bugüne Kadar Yapılan Yardım Toplamı	54.051
Halen Bakım, Bakımı ve Öğrenim Yardımı Devam Eden Mehmetcik ve Çocukların Toplamı	8.506
Bakım Yardımı Devam Eden Malul Gazi ve Engelli Erbaş ve Er Sayısı	8.004
Bakım ve Öğrenim Yardımı Devam Eden Çocuk Sayısı	502

Kaynak: TSK Mehmetçik Vakfı (2022). Yardım Yapılan Kişi Sayıları. <https://www.mehmetcik.org.tr/yaritim-yapilan-kisi-sayilari>

Tablo 1’de TSK Mehmetçik Vakfı’nın 1982 yılından günümüze kadar yapılan yardımlar belirtilmektedir.

Sayılan vakıfların dışında gerçekleştirilen bir diğer ödeme Mehmetçik sigorta ödemesidir. Buna göre sigorta yaptıran er ve erbaşlara ölümleri yahut malullükleri sonrasında ilgili sigorta şirketleri tarafından ödeme yapılabilmektedir (TSK Mehmetçik Vakfı Sigorta, 2022).

Şehit yakınlar, gazi ve gazi yakınlarına yardımda bulunan kuruluşlardan biri de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfıdır. Buna göre gelir durumu düşük kişilere yönelik uygulamalardan şartlar değişmeksizin şehit yakınları ve gaziler de yararlanabilmektedir. Bu çerçevede yapılan yardımlar 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile düzenlenmektedir (Resmi Gazete 19134 (14.06.1986)).

4. BÖLÜM: ŞEHİT YAKINI, GAZİ VE GAZİ YAKINLARINA YÖNELİK UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ

4.1. Bulgular

Bu çalışmanın örnekelemine oluşturan Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını gazi ve gazi yakınları ile yapılan yüzyüze görüşmeler aşağıda içerik analizine tabi tutulmuştur.

4.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Görüşmenin başında katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu, statü, yakınlık derecesi, gelir durumu ve mesleki bilgilerinin istediği demografik sorular sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda katılımcıların her birine kod verilerek demografik özellikleri gösterilmiştir.

Tablo-5 Katılımcıların Demografik Özelliklerini Gösterir Tablo

Kod	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Statü	Yakınlık Derecesi	Gelir Durumu	Meslek
K1	46-55	Erkek	Lise	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	STK Yöneticisi
K2	65 ve üzeri	Erkek	İlkokul	Şehit Yakını	Babası	Orta	Emekli
K3	26-45	Erkek	İlkokul	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	Kamu Görevlisi
K4	46-55	Erkek	Ortaokul	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	İşçi
K5	55-64	Erkek	Ortaokul	(Gazi) Harp Malulü	Kendisi	Orta	Emekli
K6	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K7	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı

K8	46-55	Kadın	İlkokul	Gazi Yakını	Eşi	Orta	Ev Hanımı
K9	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K10	65 ve Üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K11	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K12	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K13	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K14	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K15	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K16	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K17	46-55	Erkek	Lise	Şehit Yakını	Çocuğu	Orta	Memur
K18	26-45	Erkek	Lise	Gazi Yakını	Çocuğu	Düşük	Memur
K19	26-45	Kadın	Lise	Şehit Yakını	Çocuğu	Orta	Memur
K20	46-55	Kadın	Lise	Gazi Yakını	Eşi	Orta	Memur

Çalışmada toplamda 20 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Bu katılımcılardan 7 tanesi Kadın, 13 tanesi ise Erkektir. Eğitim durumları incelendiğinde 7 tanesinin İlkokul, 2 tanesinin ortaokul, 11 tanesinin lise düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların statüsü ise 7 tanesi Şehit Yakını, 13 tanesi Gazi veya Gazi yakınıdır. Katılımcıların 19 tanesi gelir durumunu orta olarak tanımlarken 1 tanesi düşük olarak tanımlamaktadır. Katılımcılar meslekleri bakımından incelendiğinde 5 tanesinin ev hanımı 8 tanesinin emekli, 5 tanesinin memur, 1 tanesinin işçi ve 1 tanesinin STK yöneticisi olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında yaş ortalamasının yüksek olduğu, eğitim seviyesinin kadınlarda erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar kodlanmış olup, konu ile ilgili görüşleri aşağıda açıklanmıştır.

4.1.2. Sosyal Hayatta Karşılaşılan Sorunlar

Ücretsiz Seyahat Hakkı	K1, K4, K6, K7, K10, K11, K13, K14, K16, K19
Bireylerin Bilgi Sahibi Olmaması	K3, K5
Etkinliklerde Birliktelik	K8
Sorun ile Karşılaşmaması	K12, K15, K17, K20
İnsanların Olumsuz Tavırları	K18, K19

Katılımcılara sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlar ve çözüm yolları sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesi ücretsiz seyahat hakkının kullanmasında sorun yaşadığını belirtirken, 2 tanesi bireylerin bilgi sahibi olmamasını, 1 tanesi etkinliklerdeki birlikteliğin sağlanamamasını, 2 tanesi ise insanların olumsuz tavırlarını sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların 4 tanesi herhangi bir sorun ile karşılaşmadıklarını söylemiştir.

4736 sayılı kanun kapsamında düzenlenen ücretsiz seyahat hakkı; şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının sosyal hayatta karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Her alanda çeşitli zorluklarla karşılaşıyoruz fakat genel olarak baktığımızda kendim ve gazi ve şehit yakını arkadaşlar olarak toplu taşıma araçlarında sorunlarla karşılaşıyoruz. Devlet tarafından bize sağlanmış olan ücretsiz toplu taşıma kullanma hakkında istifade etmek istediğimizde bazı araç şoförleri bu uygulamada sorun çıkartabiliyor...” (K1)

“Öncelikle bu Özel Halk Otobüslerinde sorunlarla karşılaşıyoruz. Gazi olduğumuzdan dolayı bize verilen seyahat kartlarını tanımadılar. Bizim için önemli bir sorundu bu durum...”(K4)

“Birçok alanda gazilerin hakları tanınmıyor, en fazla karşılaştığımız bu seyahat kartları hakkında şikâyetler var. İnsanlarımızın sağduyulu olması gerekiyor.” (K14)

“Genel olarak otobüslerde sorun yaşıyoruz. Ücretsiz seyahat kartlarıyla ilgili sürekli çevremdeki arkadaşlarım ve ben sorun yaşıyoruz.” (K13).

Ücretsiz seyahat hakkının belediyelere bağlı toplu taşıma araçlarında değil de özel halk otobüslerinde daha çok karşılaşıldığı, katılımcıların ifadesinden anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan K19, ücretsiz seyahat hakkından faydalanırken özellikle insanların onlara karşı tutumlarından psikolojik olarak etkilendiklerini belirtmektedir. Konu ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Sosyal hayatta karşılaştığım sorunların başında bize tanınan pozitif ayrıcalıkların diğer insanlar tarafından farklı karşılanması, bu ayrıcalıkları kullanırken aslında bu hakka ihtiyacımızın olmadığını ima etmeleri gerçekten üzücü oluyor. En basitinden ücretsiz seyahat hakkımızı kullanırken çok fazla tepki ile karşılaşıyoruz veya istihdam hakkımız ile bir yerde işe başladığımızda bedavadan buralara gelmişiz iması oluyor. Burada tabii ki bütün insanları dahil etmiyorum gerçekten bize çok iyi davrananlarda var. Zaten psikolojik olarak zor zamanlardan geçtik eksikliğini yaşıyoruz sevdiğimiz insanların bu şekilde davranılması, özellikle de bu kadar kutsal bir amaç uğruna can vermiş insanların ailesine yani bizlere olduğunda bizim için büyük bir sorun olarak karşımıza çıkıyor...” (K19).

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları sorun olarak gördükleri bir diğer konunun da insanların bilgi sahibi olmaması olduğunu belirtmektedir. Bu konuda ifadeleri şu şekildedir:

“Evet, dezavantajlı gruptayız bununla ilgili çoğu alanda sıkıntılar çekiyoruz. Bizim sorunumuz sadece maddi değil manevi anlamda da var. Devletimizin bize verdiği hakların sağlanması aşamasında bazı pürüzler çıkıyor. İnsanlar bize sağlanan haklar konusunda bilgi sahibi olmadığı için zorlanıyoruz.” (K3)

“Genel olarak sorunlar vatandaşlarımızın, hizmet sektörü çalışanlarımızın bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor.” (K5)

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları herhangi bir resmi veya özel bir yere gittiklerinde aslında kanunlarla tanımlı haklarının uygulamada görevli kişiler tarafından bilinmemesinin kendileri için sorun oluşturduğunu belirtmektedir.

Sosyal hayatta karşılaşılan bir diğer sorun ise farklı statüdeki bireylerin farklı haklara sahip olmasından kaynaklı düzenlenen etkinliklere hep birlikte katılamamasıdır. K8 bu konuyu şu şekilde ifade etmektedir:

“Bizim sorunlarımız çok fazla var her alanda örneğin bir etkinlik yapmak istiyoruz hep engellerle karşılaşıyoruz. Biz şehit yakını vazife gazisi, harp gazisi

vs. ayrılmak istemiyoruz. Birimizin girebildiği yere diğeri giremiyor. Böyle durumlara karşılaştığımızda ancak mücadele ederek bir yerleri arayarak halletmeye çalışıyoruz. Biz yine genciz burada 65 yaşından büyük şehit annelerimiz var onların incinmesini istemiyoruz. Bir saat önce gelseydiniz görecektiniz buradaki mücadelemizi.” (K8)

Bir diğerk sorun olarak karşımıza insanların sağlanan pozitif ayrıcalığa karşı takındığı olumsuz tavırları çıkıyor. Bu konuyla ilgili K18 şu ifadeleri kullanmıştır:

“...Fakat ilk atandığımda insanlar okumadan, bedavadan atandığımı ima ediyorlardı. Rahatsız oldum. Fakat kulaklarımı tıkayıp devam ettim.” (K18)

Genel olarak bakıldığında “Dezavantajlı grupta yer alan Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları olarak sosyal hayatta karşılaştığınız sorunlar nedir?” sorusuna en fazla ücretsiz seyahat hakkı konusunda sorun yaşandığı söylenmiştir. Verilen cevaplardan yola çıkarak bu sorunun genellikle Büyükşehir Belediye otobüsleri gibi kurumsal bir düzeni olan kart basma sistemi ile çalışan şehir içi otobüslerde görülmediği; denetlemenin daha az olduğu, ilçe otobüsleri, özel halk otobüsleri ve dolmuşlarda karşılaştığı görülmektedir. Öte yandan katılımcıların bir diğerk sorun olarak gördükleri toplum içinde gerekli duyarlılığa ve şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına tanınan haklar konusunda bilgi sahibi olmayan kişiler olduğu görülmektedir. Bu kişiler haklara erişimlerini zorlaştırmakta ve zaten travmalı olan şehit yakını, gazi ve gazi, yakınlarına acılarını tekrar tekrar hatırlatarak psikolojik sorunlara yol açabilecekleri sonucu çıkarılmaktadır. Bir diğerk sorun olarak da insanların olumsuz tavırları görülmektedir. Özellikle kamu görevlisi olarak puansız atanan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına işyerlerinde mobbing yapıldığı görülmektedir. Son olarak statü açısından tanınan haklarda farklılık olması şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının toplu olarak hareket etmesini engellemektedir.

4.1.3. Sorunların Çözüm Yolu

STK Aracılığı	K1, K2, K7, K9, K15, K18
Gerekli Mercilere Şikâyet	K3, K5, K6, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19, K20
Haktan Faydalanmayı Tercih Etmemek	K4, K10

Katılımcılara sosyal hayatta yaşadıkları sorunlara nasıl çözüm yolu aradıkları sorulmuştur. Katılımcıların 6 tanesi sorunlarına Sivil Toplum Kuruluşları aracılığı ile çözüm yolu aradıklarını belirtirken, 14 tanesi gerekli mercilere şikâyet ederek çözüm yolu bulduklarını, 2 tanesi ise sorun yaşadıkları haklardan faydalanmamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Herhangi bir sorun ile karşılaşan bireyler, en fazla gerekli mercilere şikâyet ederek çözüm yolu aramışlardır. Bu konuyla ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“...Bu gibi durumlarda kendi imkânlarımızla bu konuyla ilgilenen yetkililere ulaşıyoruz. Bu şekilde çözmeye çalışıyoruz.” (K3)

“Bu sorunlarla kedimizi tanıtarak, uygulamada gerekli olan mevzuatı göstererek baş etmeye çalışıyoruz. Gerekli yerlere öneri ve şikâyetlerde bulunuyoruz. Çoğu zaman geri dönüşler olumlu oluyor.” (K5)

“Bir sorun ile karşılaştığımızda yeni Aile ve Sosyal Hizmetler bakanlığı bünyesinde kurulan bizimle ilgili müdürlüğe başvuruyoruz. Öncesinde belediyelere ya da başka devlet kurumlarına başvuruyorduk. Bizimle ilgili bu şekilde kurulan müdürlük çok iyi oldu. Sorunlarımıza çözüm veya çözüm yolunu nasıl bulacağımız konusunda bizimle ilgileniyorlar.”(K14)

Sorun yaşadıkları ile ilgilenen kamu kurumlarına yetkililerini başvuru da bulduklarını söyleyen bireyler çoğunlukla çözüm yolu bulabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bir diğer sorunlarını paylaştıkları, hep birlikte çözüm aradıkları yer olarakta bağlı oldukları Sivil Toplum Kuruluşlarının da olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Ben herhangi bir sorunla karşılaşmadım fakat eğer bir sorunla karşılaşırsam üyesi olduğum derneğe iletirim. Sorunlarımızı genelde bu şekilde onlara iletiyoruz onlar gerekli merciler ile iletişime geçiyorlar.” (K2)

“Bir sorun ile karşılaştığımda bağlı bulunduğum dernek ile iletişime geçiyorum.”(K15)

“...Genellikle böyle sorunlarda dernek ile iletişime geçiyoruz.”(K7)

Katılımcıların bir kısmı ise herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında o sorun için mücadele etmek yerine sorun yaşadıkları haklardan faydalanmamayı tercih etmektedir. Bu durumu K4 şu şekilde açıklamaktadır:

“Benim sorunum insanların bizim çektiğimiz sıkıntıları göz ardı etmesi. Örneğin ben kartımla otobüslere binmiyorum. Hep sorun çıkıyor. İnsanlar kolaylaştırmak yerine zorlaştırıyor. Biz bu vatan için canımızı, kolumuzu, bacağımızı feda etmişiz onlar bize bu şekilde davranıyorlar. Bize siz bedavacısınız diyorlar. Bende bu sorunu otobüsleri kullanmayarak baş ediyorum. Kendimi açıklamaya çalışmak beni çok yıpratıyor.” (K4)

Katılımcılar herhangi bir sorunla karşılaştıklarında en çok “Gerekli mercilere şikayet etmek” cevabını vermiştir. Bu konu genel anlamda ele alındığında katılımcıların sorunlarına doğrudan çözüm bulabilecek kişilere ulaşmalarının kolay olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca bağlı buldukları ve kendileri ile aynı statüde olan kişilerin oluşturduğu STK’lar ile iletişime geçerek dayanışma içerisinde sorunlarına çözüm yolu aradıkları görülmüştür. Az sayıda da olsa bazı katılımcılar sağlanan haklardan birine ulaşamadıklarında ya da ulaşmalarında sorun çıktığında bu hakkı kullanmaktan vazgeçerek herhangi bir şey yapmadıkları cevabını vermişlerdir.

4.1.4. Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Haklar

Yeterli	K4, K6, K7, K8, K9, K12, K15, K18, K20
Yeterli Değil	K1, K2, K3, K5, K10, K11, K13, K14, K16, K17, K19,

Katılımcılara Sosyal Güvenlik Kurumunca sağlanan haklar konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 9 tanesi sağlanan hakları yeterli bulurken, 11 tanesi ise sağlanan hakları yeterli bulmamıştır.

SGK tarafından yapılan yardımlar ve bağlanan aylıkların günümüz şartlarında yeterli olmadığını belirten katılımcılar yapılan ödemelerin miktarlarının daha da iyileştirilmesi gerektiği düşüncesinde olduklarını belirtmiştir. Konu ile ilgili düşünceler şu şekildedir:

“Aylık ve sosyal güvenlik kurumunca verilen ödemelerden istifade ediyoruz. Çok şükür böyle bir hak bize tanımuşlar. Fakat şehit ailelerine yapılan

ödemelerin miktarı çoğu zaman yeterli olmuyor. Bunun arttırılması için sesimizi duyurmaya çalışıyoruz. İnşallah sonuç elde edeceğiz.” (K2)

“Sosyal Güvenlik Kurumundan aylık alıyoruz, eşimde bağkur emeklisi o da maaş alıyor. Yani biz çiftçilikle uğraşıyoruz. Onun dışında da bir gelirimiz yok. Tabi ki tütün ödemesi, bayram ikramiyesi gibi ödemeler yapılıyor fakat dediğim gibi biz çiftçilik ile uğraştığımız için çoğu giderimizi de karşılamıyor aldığımız para. Bunun arttırılması herkes gibi bizimde isteğimiz”. (K10)

Bazı katılımcılar SGK tarafından kanunlarında yapılan değişiklik veya kurum hatasından kaynaklı aylıklarının yeniden düzenlenmesi konusunda maddi kayıp yaşadıklarını belirtirken, bu gibi durumlarda dikkatli olunması gerektiğini savunmaktadır. Bu durumu yaşayan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Bu haklardan faydalaniyorum. Fakat ben emekli maaşımı alırken çalışmaya başladığımda maaşım kesildi. Sonrasında düzeltme yapıldı tekrar almaya başladım ama geçen sürede ekonomik kayıp yaşadım. Tütün ikramiyesi, aylık ilerlemesi gibi haklardan faydalandım. Bu ödemelerden genel anlamda memnunum ama günümüz ekonomisinin göz önüne alınarak tekrar düzenlenmesi gerekiyor. (K3)

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından verilen tütün ikramiyesi anneme daha önce verildi fakat birkaç yıl sonra sehven verildiği söylenerek maaşından kesinti oldu. Bu gibi durumlarda daha dikkatli olunması gerektiğini düşünüyorum. Eğitim-öğretim yardımlarından faydalanmadım. Çünkü benim okuduğum dönemde bu tip yardımlar yoktu. (K17)

SGK tarafından ödenen yardımlar ve aylıklarda statü farklılığından kaynaklı değişikliklerin yaşandığını belirten katılımcılar, bu durumun ayrımcılığa yol açtığını söylemektedir. Konuyu K5 şu şekilde ifade etmiştir:

“Şu an Sosyal Güvenlik Kurumu’nun bağladığı emekli aylığımı alıyorum. Diğer ödemelerden de örneğin tütün ikramiyesi, bayram ikramiyesi gibi faydalaniyorum. Ödemelerden memnunum fakat son zamanlarda aldığımız duyumlara göre bizden farklı statüde gazi olan arkadaşlarımıza bizden fazla bayram ikramiyesi verilmiş. Burada bir bilgi kirliliği var bunun açığa çıkması gerekiyor. Düşündüğümüzde devletimizin bize verdiği ücretlerden memnunum

ama ülkemizin şu an ki durumu göz önüne alındığında diğer emekliler gibi bende aldığımız ücretlerin biraz daha arttırılmasının iyi olacağı kanaatindeyim.” (K5)

Diğer taraftan katılımcılar, Muharip Gazi statüsündeki bireylerin aldıkları maaşların sosyal güvencesi olanlarla sosyal güvencesi olmayanlar arasında farklılık olduğu bu durumdan olumsuz etkilendiklerini belirtmektedir. Ayrıca Muharip Gazi olmaları sebebiyle de SGK tarafından ödenen tütün ikramiyesi, eğitim- öğretim yardımı gibi ödemelerden faydalanmadıklarını belirtmektedirler. İfadeleri şu şekildedir:

“Sosyal Güvenlik Kurumunca çok fazla yardım almıyoruz. Biz 1005 sayılı kanun kapsamında şeref aylığı alıyoruz. Burada da gazilerimiz arasında sosyal güvencesi olma ve olmama durumuna göre ayırım olmaktadır. Diğer eğitim- öğretim, tütün ikramiyesi gibi haklardan faydalanmıyoruz. SGK tarafından sağlanan diğer haklardan da faydalanmak istiyoruz.” (K11)

“SGK tarafından emekli maaşımı alıyorum, diğer yardımlardan faydalanmıyorum. Ayrıca şeref aylıklarımız var. Bu aylıklarda da sigortası olan ve olmayan ayırımı yapılıyor. Bunun giderilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K13)

“Ben SGK’ dan emekli maaşı alıyorum. Ayrıca şeref aylığı da alıyorum. Geri kalan yardımlardan faydalanmıyorum. Şeref aylıkları arasında bazı farklılıklar var bu farklılıkların giderilmesini istiyorum. Hepimiz aynı savaştaydık aynı şeyleri yaşadık. Sosyal Güvencesi olan daha az maaş alıyor. Ama sosyal güvencesi olmayıp evleri arabaları olanlar, bizden daha fazla maaş alıyorlar. Alsınlar bizim için problem yok fakat eşitlik olması gerekiyor diye düşünüyorum.” (K14)

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının bir kısmı SGK tarafından yürütülen aylık ve ödemelerin yeterli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Aylık ödemelerinden, ikramiyelerden faydalanıyorum verilen ödemelerden vs. memnunum şu an bana yetiyor. Devletimizden Allah razı olsun bizim maddi açıdan bir sıkıntımız yok. (K4)

Ocak ayında tütün ikramiyesi aldım. Eşim emekli oldu SGK’ dan sağlıktan falan yararlanıyoruz. Biz yaşlıyız çokça ilaç kullanıyoruz. İlaçlarımızın belli bir kısmını devlet karşılıyormuş. Geçende gittim rapor çıkarttırdım. Artık ilaç yazdırmak için hastaneye gitmeme gerek kalmadı. (K6)

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından emekli maaşımı alıyorum. Bizde diğer gazilerde olduğu gibi rütbe ayrımı yok o yüzden emsal aylık vs. bizde söz konusu değil. Normal er olsun albay olsun aynı maaşı alıyoruz. İlaçlarımızdan katılım payı alınmıyor. Bu bizim için iyi malum yaşlıyız binbir çeşit ilacımız var. Bu açıdan memnunum. (K15)

Eşim aylık alıyor. Hastaneye gittiğimizde bizden ücret talep edilmiyor. SGK tarafından yapılan yardımlardan memnunum. (K20)

Sosyal Güvenlik Kurumunca sağlanan haklar özellikle maddi anlamda bağlanan aylık, gelir, ödemeler vb. olması sebebiyle çok fazla kalemde işlem yürütülmektedir. Özellikle ekonomik sebepler sebebiyle ödenen ödemeleri yeterli bulmayan katılımcıların, SGK tarafından sağlık alanında yürütülen işlemlerden memnun oldukları görüşmüştür.

4.1.5. İstihdam Hakkı Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K2, K6, K9, K17, K18, K19
Yeterli Değil	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K20

Katılımcılara istihdam konusunda sağlanan haklar konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 6 tanesi istihdam hakkını yeterli bulurken, 14 tanesinin yetersiz bulunduğu tespit edilmiştir. Sağlanan hakların yetersiz olduğunu belirten katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

İstihdam hakkından çocuğum sağlanıyor. Şu anda bir devlet kurumunda memur olarak çalışıyor. Çok şükür bize bu imkân verildi fakat Şehit ailelerindeki gibi biz vazife malullerine de iki istihdam hakkı verilmesinin daha iyi olacağını düşünüyorum. (K1)

İstihdam hakkımdan ben kendim yararlanmadım. Ama kardeşim yararlandı. Gazilere bir hak veriliyor. Bu hakkın ikiye çıkarılması bizim açımızdan iyi olur. Çünkü ben evlenmeden önce gazi oldum. O dönemde çalışacak durumda değildim. O yüzden kardeşim bu haktan yararlandı. Şimdi evliyim ve çocuklarım var. Bir hak daha olsa onlarda işe girebilirler. Ekonomik durumumuz daha iyi olur. Bu yüzden gazilere bir hak daha verilmesini istiyorum. (K5)

Muharip Gazi statüsünde olan bireyler istihdam hakkından faydalanmadıklarını belirterek kendilerinin bu haktan yararlanmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

İstihdam hakkından faydalanmıyoruz. Ama bu hakkında bize verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K13)

İstihdam hakkından faydalanmıyorum. Bizlerinde çocuklarına en azından bir hak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K14)

Çalışma hakkından muharip gaziler faydalanmıyor. En azından bir hak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K16)

Sağlanan istihdam hakkının yeterli olduğunu düşünen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

İstihdam hakkında bir oğlum ve bir kızım faydalandı. Bu konuda çok memnunum. (K2)

Benim şehit olan oğlum bekardı çocuğu falan yoktu haliyle o yüzden küçük oğlum bu çalışma hakkında yararlandı. Bir kızım daha var ama onun eşi izin vermedi diye yararlanmadı. Bu istihdam hakkı yeterli biz memnunuz. (K6)

İstihdam hakkından ben ve amcam faydalandık. Bu konu gerçekten takdir ettiğim bir uygulama geleceğimiz açısından da önemli. (K19)

Yapılan görüşmelerde istihdam hakkının genel anlamda yeterli olduğu fakat şehit veya gazilerin yakınlarının sayılarının fazla olması durumunda bu haktan yararlanacak kişinin kim olacağı konusunda tereddüt yaşandığı görülmüştür. Ayrıca sağlanan istihdam hakkının kullanacağı alanın kişinin nitelik kazanabileceği ilgi alanına uygun bir iş olması gerektiği katılımcıların verdiği cevaplardan çıkarılmıştır.

4.1.6. Sağlık Hizmetleri Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K5, K6, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K18, K19,
Yeterli Değil	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K16, K17, K20

Katılımcılara Sağlık Hizmetleri konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 10 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Sağlık

Hizmetlerinin yeterli olmadığını düşünen katılımcıları konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Sağlık alanında şuan eşitlik sağlanmıyor. Ben vazife malulü bir gaziyim biz özel hastanelerden ücretsiz faydalanamıyoruz ama terör olayları sonucunda gazi olmuş arkadaşım faydalanıyor. Bu durum da bizim faydalanmamızın adaletsiz olduğunu düşünüyorum. 2018 yılında bir düzenleme yapıldı yakınlarımızda faydalanamıyor.”(K1)

“İlaçlardan ve muayene ücretlerini almıyorlar. Ayrıca özel hastanelere gidebiliyoruz. Bazen bu konuda bize zorluk çıkarıyorlar ama durumu anlatınca bizimle ilgileniyorlar.” (K20)

Katılımcıların bazıları sağlık sorunları için hastaneye gittiklerinde normalde ücretsiz faydalanabildikleri durumlarda para talep edildiğini bu konuda ilgili kişilerin bilgi eksikliği olduğunu ifade etmektedir. Bu durumla karşılaşan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Terörle mücadele kapsamında 3713 sayılı kanuna tabi olduğum için sağlık hizmetlerinden faydalanıyorum. Bu durumdan da gayet memnunum. Tek sorunum özel hastanelerin bazılarında bize sorun çıkartıyorlar. Hakkımız olmasına rağmen bizden para talep ediyorlar. Aslında hakkımız olan şey için bizim onurumuzun kırılması hiç hoş olmuyor.” (K3)

“Eşim, 3713 Terörle Mücadele Kanunu kapsamında olduğu için özel hastanelerden ücretsiz faydalanabiliyoruz. Bu hakkın bize tanınması çok güzel çokta memnunuz fakat bazı hastanelerde bizden para talep ediyor böyle bir durumda da sağlık bakanlığını arayıp şikâyet ediyoruz. Bu durumun bu şekilde yaşanmaması gerekiyor. Şu an teknoloji çağındayız bir tıkla bütün bilgilerimize ulaşabiliyorken neden biz kendimizi her seferinde anlatmak durumunda kalıyoruz. Sadece biz değil Şehit annelerimiz bile bu durumla karşılaşılıyorlar. Bu konuda bütün hastanelerin aynı uygulamayı yapmaları gerektiği düşüncesindeyim.” (K8)

“Sağlık hizmetlerinden memnunum fakat daha önceden de bahsettiğim gibi bize bu hizmeti verenlerin bilgi eksikliği çok fazla bu yüzden sıkıntı çekiyoruz. Bu sorunlar genellikle özel hastanelerde çıkıyor. Evet, bizim bir hakkımız var ama bu hakka ulaşmak isterken kırk takla atmamız gerekiyor. Kendimizi açıklamamız

zaten hakkımız olan şeyi almak için resmen yalvarmamız gerekiyor. Bu çok ağrımıza gidiyor. Bu konuda açıklık getirilmesi, netleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kendimizi sisteme kaydettirdiğimiz zaman muayene sıralarında öncelik hakkımız var. Bu çok iyi bir uygulama, malul durumda olan gazilerimiz için faydalı oluyor.” (K5)

Diğer taraftan sağlık alanında sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen katılımcılar da vardır. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Özel hastanelerden ücretsiz faydalanıyoruz. İlaç katılım payları bizden alınmıyor. Yalnızca ilacın muadili varsa o zaman belli bir oranda ücret veriyoruz.” (K11)

“Sağlık hizmetlerinde sağlanan haklardan memnunum. Muayene ücretleri, ilaç ücretlerinde belli bir oranın ödenmesi haklarından faydalanıyorum memnunum.” (K14)

“Özeld e ücretsiz faydalanıyoruz bu çok güzel bir hak babam rahatsızlıkları vardı kolayca tedavi olabildi.” (K18)

Katılımcılar, sağlık alanında sağlanan hakları genel anlamda yeterli bulmaktadır. Fakat hastaneye gittiklerinde farklı statüde olan gazilerin (örneğin vazife malulü veya harp malulü) aynı haklardan yararlanmadıklarını bu durumun da eşitsizliği ortaya çıkardığı kanısına sahip oldukları görülmektedir. Diğer taraftan hizmeti sunan personelin sağlanan haklardan tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığını belirten katılımcılar, bu durumlarda zorluk yaşadıklarını belirtmektedir.

4.1.7. Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K17, K18, K20
Yeterli Değ il	K1, K2, K6, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19,

Katılımcılara Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin düşüncesinin yeterli yönünde olduğu ve geriye kalan 10 tanesinin de yeterli olmadığı düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıları konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Konut hakkı olarak TOKİ’den verilen evleri kullandım. Faizsiz konut kredisi konusunda da düşüncem şu an olan limitin az olmasıdır. Günümüz şartlarında verilen kredi tutarında ev bulmak gerçekten çok zor. Siz bulursanız ben hemen alırım yani bu durum gerçekten çok komik. Bu tutarların şu an ki şartlara göre ayarlanması lazım. Bu şekilde insanlar mağdur oluyorlar.” (K1)

“Ev hakkından faydalandım. Fakat verilen faizsiz kredi hakkının limitinin artırılması gerekmekte olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Biz bu ev hakkından faydalanmadık, zaten verilen parayla bir ev almak zor bu devirde. Bizim evimiz vardı oğlum şehit olmadan önce de o yüzden istemedik. Zaten TOKİ’lerde şehir dışında oluyor biz yerimizi yurdumuzu bırakmak istemedik.” (K6)

Muharip Gazi statüsündeki bireyler Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan haklardan faydalanmadıklarını onların da bu haktan faydalanması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Faizsiz Kredilerden ve TOKİ’den faydalanmıyoruz. Ama bu son Sosyal Konut Projelerinde yapılan girişimler sonucu TOKİ evlerine yine belli bir oranda kurasız katılım hakkı tanındı. O konutlara başvurumu yaptım.” (K11)

“Faizsiz konut kredisinden faydalanmıyoruz bu hakların bize de verilmesini istiyorum.” (K12)

“TOKİ’den faydalanmıyoruz, ayrıca faizsiz krediden faydalanmıyoruz. Bu haktan da faydalanmak isterdim.” (K13)

Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen bireyler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Konut kredisinden faydalandım. Kredi aldığımda bu miktar orta yollu bir evi karşılıyordu. Ama şu an verilen miktar yeterli değil çünkü şu an nerden baksan en kötü ev 750 bin tl o yüzden buna bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Bizim evimiz köyde o yüzden TOKİ’den faydalanmadık. Oğlum işi gereği şehirde yaşaması gerekiyordu o faydalandı. Bu hakkın verilmesinden memnunum.” (K9)

“TOKİ’den faydalandık ama biz köyde yaşadığımız için hakkımızı devrettik başkasına evimi ocağımı bırakıp gelemezdim şehre. Faizsiz Kredi mi ne diyorlar ondan da aldı eşim. Memnunum bu haktan.” (K10)

Sağlanan faizsiz konut kredisinin günümüz şartlarında bir ev almaya yeterli olmadığını belitilmiştir. Diğer taraftan TOKİ tarafından sağlanan öncelik hakkından faydalanan katılımcıların bu haklarından hali hazırda alıştıkları yerleşim yerlerinden uzaklaşmamak için vazgeçtikleri görülmüştür.

4.1.8. Vergi Muafiyeti ve İndirimlerinden Sağlanan Haklar

Yeterli	K1, K3, K5, K10, K11, K15, K16, K17, K19, K20
Yeterli Değil	K2, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K18

Katılımcılara Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 10 tanesinin de yeterli olmadığı düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Vergi muafiyeti olarak emlak vergisi muafiyetinden faydalandık. Elektrik ve Su faturalarında indirim uygulanıyor. Bu çok iyi fakat şu an doğalgazsız ev yok ama doğal gaz faturasında böyle bir indirim söz konusu değil bu indirimin doğalgaz faturasına da yapılmalıdır. Bu şekilde muafiyet ve indirim talep ettiğimizde işlemler genelde yavaş ilerliyor böyle bir durumda da mağduriyetimiz artıyor. İşlemlerin hızlı olması bizim için iyi olacaktır.” (K2)

“Elektrik faturalarında ve su faturalarında uygulanan indirimlerden faydalanıyorum. Fakat emlak vergisinden faydalanamıyorum çünkü birden fazla evin olduğunda bu indirim uygulanmıyor. En azından bir tanesinde bu indirimin olması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Faturalarda indirim hakkından faydalanıyorum. Bu uygulama güzel fakat doğalgazda da bu indirim faydalanmak istiyoruz.” (K8)

Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen bireyler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Elektirik ve Sus faturalarından faydalaniyoruz. Ayrıca çocuklarımız üniversitelerde harç ücretlerinde sağlanan haklardan faydalaniyoruz.” (K11)

“Elektirik, su, telefon ve televizyonlardaki digitürk inidirimden faydalaniyorum. Telefonlarda her operatörde olmuyor. Genel olarak indirim yapılması güzel Allah devletimize zeval vermesin.” (K15)

“Elektrik, su ve telefon faturalarında indirimler var onlardan faydalaniyorum çokta memnunum. Fakat ben çiftçilik ile uğraşıyorum. Bize mazot veya benzin alırken de bir inidirim olsa çok iyi olur. Çok az üretim yapabiliyoruz. Buradan kazandığımızın çoğu da masraflara gidiyor. Bu konuda düzenleme yapılmalı diye düşünüyorum.” (K16)

Katılımcılar, vergi muafiyeti ve uygulanan bazı indirimlerden genel olarak memnuniyetini dile getirmektedir. Elektrik ve su gibi önemli giderlerin faturalarında olduğu gibi günümüzde her evde bulunan ve ısınma ihtiyacını genel anlamda karşılayan doğalgaz giderlerinin faturasında da gerekli indirimin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

4.1.9. Eğitim Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K5, K7, K8, K10, K19, K20
Yeterli Değil	K1,
Faydalanmayan	K2, K6, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18

Katılımcılara Eğitim konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 8 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 1 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların 11 tanesinin de Eğitim konusunda sağlanan haklardan faydalanmadığı görülmüştür. Eğitim konusunda sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen K1’in konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Eğitim yardımlarından Özel okullarda ücretsiz eğitimden çocuklarım faydalaniyor. Devlet okullarını kazandıklarında da 2019 yılına kadar adresimize yakın okullara aldırabiliyorduk. Fakat geçen günlerde bir gazi arkadaşımızın çocuğu başka bir ilde okul kazandı buraya aldıramadık. Bazen bu şekilde sorunlar çıkabiliyor. Bu konuda da gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekiyor.”(K1)

Eđitim konusunda sağlanan hakların yeterli olduğunu dűşünen katılımcıların bazılarının ifadeleri Őu Őekildedir:

“Çocuklarım özel okulda ücretsiz eğitim almakta Şu an bu haktan faydalandım. Adrese yakın okula kayıt uygulaması da çok iyi eğitim konusunda tanınan haklardan memnunuz.”(K4)

“Devlet okullarında istediğimiz okula çocuklarımız nakil ettirebildik bu uygulamadan memnunuz. Özel okullarda da belli bir oran var Şehit yakı ve gazi yakınlarına ücretsiz oluyor. Şu an en iyi okulda bile çocuklarımız ücretsiz okuyabiliyor. Allah razı olsun devletimizden. Özeldede okutmak isteyenler için sadece kırtasiye, yemek, servis gibi ücretler var. Ödeyebilen bu Şekilde gönderiyor. Durumu olmayan gönderemiyor.” (K8)

“İlkokulda ben ve kardeşim istediğimiz okulda okuyabildik bu çok iyi bir uygulama ayrıca milli eğitim bakanlığı bize ortaokulda okurken burs vermişti. Eğitim giderlerimiz karşılanmıştı. Bu haklardan memnunuz.” (K19)

Eğitim konusunda sağlanan haklardan faydalanmadığını belirten katılımcıların ise bazılarının ifadeleri Şu Şekildedir:

“Őehidimin çocuğu falan yoktu bizimkilerde faydalanmadı kızım ilkokul mezunu oğlum, o işe giren, o da lise mezunu çalışma hakkı verilince ilerisini okumadı. KeŐke okusaydın falan dedik ama okumadı.” (K6)

“Eğitim yardımından faydalanmıyorum. Çünkü bizim çocuklarımız büyüdüler artık, onların küçüklüklerine olsaydı güzel olurdu. Şimdi torunlarımıza bu hak tanınmıyor.” (K14)

“Eđitim konusunda sađlanan haklardan faydalanmadım, yani dođruyu söylemek gerekirse ihtiyaç duymadım. Ama sađlanan hakların gayet iyi olduđunu dűşünüyorum.” (K18)

Katılımcıların eğitim konusunda sağlanan haklardan genel anlamda memnun oldukları görölmektedir. Fakat çoğu katılımcı Şehit yakını veya gazi yakını olmalarına sebep olan olayın yaşandığı tarihte bu hakların daha kendilerine tanınmaması sebebiyle faydalanmadıklarını belirtmişlerdir.

4.1.10. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K6, K11, K12, K14, K17, K18, K19, K20
Yeterli Değil	K1, K2, K5, K7, K8, K9, K10, K15, K16
Faydalanmayan	K13

Katılımcılara Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 9 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların 1 tanesinin de Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklardan faydalanmadığı görülmüştür. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Milli Savunma Bakanlıklarının misafirhanesinden faydalanamıyoruz terör olayları sonucunda gazi olanlar ve rütbeliler faydalanabiliyor. Buradaki farklılıklarında giderilmesini istiyorum. Askeri kamplardan da faydalanamıyoruz. Askerlik muafiyetinden faydalandım.” (K1)

“Bir tane oğlum askerlikten muaf oldu gitmedi. Diğer haklardan da örneğin gazi arkadaşlarımızla askeri tesislere hep birlikte gidemiyoruz. Çünkü sadece vazife malulü olan ve rütbeli olmayan arkadaşlarımız istifade edemiyorlar. Bu konuda kolaylık sağlanmasını istiyorum.”(K5)

“Şöyle ki ben ve eşim askeriyenin misafirhanesine girebiliyorum, oradan istifade edebiliyorum ama torunum veya gelinim giremiyorlar. Bizde tek başımıza gidemiyoruz tabi ki. Bu hakkın yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.” (K7)

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Mili savunma bakanlığı tarafından sağlanan haklardan memnunum. Çocuğum askeri hizmetten muafiyet hakkından faydalandım.”(K4)

“Faydalanıyorum. Devlet memurluğundan puan ayrıcalığından faydalandım. Askeri hizmet muafiyetinden faydalandım. Genel olarak memnunum.” (K17)

“Kıramız 10 yıl boyunca devlet tarafından karşılandı bu haktan faydalandık. Tazminat ve ölüm yardımı gibi ödemelerde yapıldı. Ayrıca 18 Mart Günü idari izinli sayılıyor. Bu törenlere katılmamız için çok iyi bir uygulama. Ayrıca Milli Savunma Bakanlığına bağlı tesislerden de yararlanabiliyoruz. Bu haklardan da memnunum. (K19)

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklardan faydalanmadığını belirten K13’ün ifadeleri şu şekildedir:

“Askeriye tarafından sağlanan haklardan faydalanmadım.” (K13)

Milli Savunma Bakanlığı tarafından sağlanan haklar diğer haklarda olduğu gibi statüler arasında farklılık göstermektedir. Katılımcıların geneli bu hakları yeterli bulurken diğerleri bu haktan faydalanamadıklarını dile getirmektedir. Örneğin bir Şehit annesi 1. Derece yakın statüsü olduğundan askeri tesislere girebilirken, şehitin bir başka akrabaları veya yakınları tesisten faydalanamamaktadır.

4.1.11. Genel Olarak Sağlanan Haklar Ve Geliştirilen Sosyal Politikaların Yeterliliği

Günümüz Şartlarına Uygun Olmaması	K1, K4,K9,
Ödemelerin Yetersizliği	K2, K6
Eşit Olmaması	K3, K11,K14,K16, K20
Yeterli Bilgiye Sahip Olunmaması	K15
Hukuki Açıdan Eksikliklerin Bulunması	K17, K19
Hakların Yeterli Olması	K5, K7, K8, K10, K12, K13, K18

Katılımcılara, genel olarak bakıldığında devlet tarafından sağlanan haklar ve geliştirilen sosyal politikaların yeterliliği konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 7 tanesi sağlanan hakların yeterli olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Diğer taraftan katılımcıların 5 tanesi sağlanan hakların eşit olmadığını düşünürken, 3 tanesi günümüz şartlarına uygun olmadığını, 2 tanesinin ödemelerin yetersiz olduğunu, 2 tanesi hukuki açıdan eksikliklerin bulunduğunu ve 1 tanesi de yeterli bilgiye sahip olunmadığını düşünmektedir.

Sağlanan hakların ve uygulanan sosyal politikaların kişilerin statüsüne göre farklılık göstermemesi gerektiğini düşünen katılımcıların bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Gazilere madalya veriliyor fakat şeref aylığı verilmiyor bunun da verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sağlanan hakların adaletli olarak tahsis edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Farklı statülere sahip olan gazilere sağlanan hakların ayrıştırıcı olmaması gerekiyor. Sistemin bu şekilde bir yetersizliği var.” (K3)

“Mevcut sosyal politikaların eksikleri olduğunu düşünüyorum. Maaşlarımızdaki dengesizlik, Toki'deki faizsiz krediler, Şehit ve diğer statüdeki gaziler gibi bizim çocuklarımızda iş hakkı tanınırken yaş şartı konulmasını istiyoruz. Genel anlamda eşitlik istiyoruz.” (K11)

“Genel olarak bakıldığında yeterli buluyorum. Gaziler arasında sağlanan haklar konusunda eşit bir dağılımın olmadığını düşünüyorum. Bizler aynı savaşta bulduğuk basit ayırıcı özelliklerle aldığımız maaşın farklılaşması bence adil değil.” (K16)

Sağlanan hakların bir diğer yetersi olarak görüldüğü özelliği ise günümüz şartlarına uygun olmadığıdır. Katılımcılar bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Her alanda bizim için haklar tanınmış bu konudan memnunum fakat günümüz şartlarına göre uyarlanması gerekmekte bu yapılmadığında yeterli olmuyor.” (K1)

“Sağlanan haklar asgari düzeyde yeterli fakat günümüz şartlarına baktığımızda bazı noktalarda maalesef yetmiyor. Bu konuda düzenlemeler yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Devletimizin bize sağladığı haklardan memnunuz. Gayet yeterli sadece günümüz şartlarına göre bazı yerlerde iyileştirilmesi gerekiyor.” (K9)

Ekonomik anlamada da sorun yaşadıklarını dile getiren katılımcılar, yapılan ödemelerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu şekilde düşünen katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Yapılan ödemelerde yetersiz olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Ben haklardan genel anlamda memnunum. Ama yapılan yardımların az da olsa arttırılmasını istiyorum.” (K6)

Hukuki açıdan eksiklerin bulunması uygulanan sosyal politikalarda eksikliğe neden olduğunu düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Yeterli olduğunu düşünüyorum. Sadece uygulamalar konusunda bazı sıkıntılar çıkıyor. Bununla mevzuatsal açıdan karışıklığın sebep olduğunu düşünüyorum.” (K17)

“Uygulanan politikalar bizler için her alanda kolaylık sağlanması için düşünülmüş. Fakat bazı alanlarda yeterli olmadığını, hukuki olarak eksikliklerin olduğunu düşünüyorum.” (K19)

Katılımcılara genel olarak sağlanan hakların yeterlilik düzeyi sorulduğunda katılımcıların çoğu hakların yeterli olduğu cevabını vermiştir. Sağlanan hakları yeterli bulmayan katılımcılar; başta sağlanan hakların eşitliği konusunda çelişkilerin olması, bu hakların günümüz şartlarına göre güncelleştirilmemiş olması, ortaya yeni çıkmış olan sorunların çözümüne yönelik olmaması, yapılan ekonomik yardım ve ödemelerin giderlerine göre daha düşük olduğu ihtiyaçlarını karşılamaması ve hukuki açıdan tam anlamıyla hakları konusunda bir çerçeve çizilmediği sebebiyle yeterli bulunmadığı cevabını vermişlerdir.

4.1.12. Sosyal Politikaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Politikalar Düzenlenirken Fikir Sorulması	K1
Statüler Arasında Farklılıkların Kaldırılması	K1, K2 , K3, K10, K9, K20
Farkındalıkların Artması	K1, K5, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K19
Haklar Konusunda Bilgi Verilmesi	K14, K17, K19
Hukuki Olarak Tanımlamaların Yapılması	K3, K17, K18, K19
Sadece Şehit Yakını, Gazi Ve Gazi Yakınlarını Kapsayan Kanunun Çıkarılması	K3, K17, K19
Sosyal Faaliyetlerin Arttırılması	K5, K8, K10, K15, K20
Psikolojik Destek Verilmesi	K12
Tarımsal Üretime Destek Verilmesi	K16
Mesleki Eğitim Verilmesi	K19, K20

Katılımcılara hali hazırda uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine yönelik önerileri sorulmuştur. En fazla verilen cevap olarak farkındalıkların arttırılmasını 9 kişi önermiştir. Bunu Statüler arasında farklılıkların kaldırılması, Hukuki olarak tanımlamaların yapılması, Sosyal Faaliyetlerin arttırılması, Haklar konusunda bilgi verilmesi, Sadece Şehit yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarını kapsayan kanunun çıkarılması, Mesleki Eğitim verilmesi, Psikolojik Destek verilmesi, Tarımsal üretime destek verilmesi ve Politikalar Düzenlenirken Fikir Sorulması takip etmektedir.

Katılımcılar önerilerin arasında diğer insanların kendilerini anlamaları, daha duyarlı olmaları ve bu konuda farkındalık kazanmaları gerektiğini düşünmektedir. Katılımcılar konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“İnsanlar bizi tanısın değer versin istiyorum. Sonuçta biz bu vatan için canımızı toprağa verdik. On tane daha oğlum olsa onunu da bu vatana feda ederim. Ama bizim milletimiz bunun farkında değil. Bize bırak yardım yapılmasın ama hatırlanalım saygı gösterilsin. Başka bir şey istemiyorum. Bu durumların olmaması için insanların bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K6)

“Sağlanan haklar yeterli fakat uygulamada çeşitli sıkıntılar var. Özellikle özel halk otobüslerinde kartımızı gösterdiğimiz halde bizden ücret talep ediliyor. Hatta bazen “beleşçi, bedavacı” gibi hakarete varan söylemlerle karşılaşıyoruz. Bizim canlarımız bu vatan için gitmiş. Bize bu şekilde yaklaşılmalı bu konuya hassasiyetle yaklaşılması gerektiğini düşünüyorum.” (K8)

“Gençlerin gazilerin kim olduğunu, vatan için nelerini feda ettiğini, anlamaları için eğitimler verilmeli, bizim yaşadığımız birçok sorun bizleri tanımamalarından kaynaklı oluyor. Okullar da verilen seminerlerle bizlerin tanıtılmasına ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K13)

Katılımcıların bir diğer önerisi de sağlanan haklar konusunda statüler arasında oluşan farklılıkların giderilmesidir. Örneğin; Örneğin bir Harp Malulü statüsündeki gazi olan kişi ile Vazife Malulü statüsünde gazi olan kişinin aynı haklara sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu gibi durumların olumsuzluklara yol açacağı düşüncesindedir. Katılımcılar bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Genel olarak sağlanan haklardan bu vatan için canını ortaya koymuş insanlar ve aileleri eşit şekilde yararlanmalıdır.” (K2)

“...Ben terörle mücadele kanunu kapsamında bir gaziyim diğer arkadaşım da vazife başında kaza geçirdiği için vazife malulü baktığınızda yasal olarak aynı tanımlanıyoruz. Örneğin ikimiz aynı anda bir hastaneye gidelim. Kartlarımızı çıkarıp gösterdiğimizde ikimizde gaziyiz fakat ben sağlık hizmetinden faydalanyorken terör kanuna tabi olduğum için arkadaşım faydalanamıyor. Evet, statülerimiz farklı ama bunun ayrımını sağlanan haklarla değil de bize verilen ücretle yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K3)

“Arkadaşlarımız ile herhangi bir geziye gittiğimizde gittiğimiz yerdeki misafirhanelere birlikte giremiyoruz gazi yakını arkadaşlarımız giremiyorlar bu şekilde toplu bir etkinlik yapamıyoruz. Bu konunun düşünülmesini istiyorum.” (K9)

Katılımcılar hukuki olarak tam tanımlarının olmamasının uygulanan sosyal politikaların bir eksikliği olarak görmekte ve hukuki olarak tam tanımlarının olması gerektiğini düşünmektedir. Bu durumu şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Ben Türk Silahlı Kuvvetlerine 30 yıl hizmet verdim. Terörle mücadele ederken gazi oldum. Fakat Sosyal Güvenli mevzuatında vazife malulü olarak tanımlanıyorum. Yasal anlamda da gazi olarak tanımlanmak isterdim. Çünkü yasal olarak tanımlama olduğunda bize sağlanan hakların netleşeceğini kafa karışıklığına mahal verilemeyecek olduğunu düşünüyorum...” (K3)

“Hukuki tanımlarımızın yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde sağlanan haklara daha kolay ve doğru ulaşılacağını düşünüyorum.” (K18)

Katılımcılar birlikte katılabilecekleri sosyal faaliyetlerin gerekliliğini savunmaktadırlar. Konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“...Sadece şehit ve gazi yakınlarına özel bir sosyal tesis istiyoruz. Diğer illerde örneklerini gördük Sakarya’da da bu şekilde bir uygulama olması çok güzel olur. Çeşitli geziler, etkinlikler düzenlenmesini istiyoruz.” (K8)

“...Yapılacak en ufak bir ziyaret bile bize çok iyi geliyor. Çeşitli etkinlikler düzenlensin çocuklar ile gençler ile buluşalım. Bizlere çeşitli kurslar verilsin. Sosyal etkinlikler yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K15)

Sağlanan haklar konusunda çoğu kişinin bilgi sahibi olmadığını belirten katılımcılar, haklar konusunda bilgilendirmenin yapılmasının iyi olacağını düşünmektedir. Katılımcılar konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

“Günümüz şartlarında her şeye ulaşımımız var fakat çoğu gazimiz nasıl ulaşılacağı konusunda bilgi sahibi değil. Bilgilendirme seminerlerinin yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K14)

“Bizler haklarımızı biliyoruz fakat bilmeyen çok insan var. Onlara bilgilendirmeler yapılmalı, düzenli aralıklarla ziyaret edilmeliler...” (K17)

“...Ayrıca daha haklarının ne olduğunu bilmeyen bir sürü arkadaşımız, annelerimiz, babalarımız var. Bunun için bilgilendirici uygulamalar yapılmalı diye düşünüyorum...” (K19)

Sadece Şehit Yakını, Gazi ve Gazi yakınlarının haklarının tanımlandığı, bu hakların düzenlendiği ve tek çatı altından toplandığı bir kanunun oluşturulması gerektiğini savunan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“...Ayrıca Şehit yakınları hakkında kanuni düzenlemeler yapılmalı, tanımlamalar yapılarak karışıklığa son verilmelidir. Herhangi bir durumda var olan hakkımızı alamadığımızda hukuki dayanağımızın tek çatı altında olması için bizim açımızdan iyi olacaktır. (K17)

“...Kanunlarda bize sağlanan haklar konusunda yeterli bir bilgi yok diğer taraftan da çok dağınık bu dağınıklığın giderilmesinin yeni geliştirilecek politikalara da yön vereceğini düşünüyorum...” (K19)

Çeşitli meslek eğitimleri ile kendi işlerini kurmaya veya daha nitelikli işlerde çalışılmasına katkı sağlanacağını savunan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“...Ben liseden mezun olduktan sonra memur olarak işe başladım. Fakat üniversite okumayı da isterdim. Hemen para kazanmaya başlamam gerektiği için bunu tercih ettim. Ama beni mesleki anlamda bilgilendiren birileri olsaydı tercihlerim farklı olabilirdi. Bu konunun araştırılması gerektiğini düşünüyorum.” (K19)

“Biz şehit ve gazi ailelerine yönelik kurslar düzenlenmeli, çeşitli etkinlikler yapılmalı. Sadece bizim olabileceğimiz bir tesis kurulmalı diye düşünüyorum. Bu şekilde zamanımızı daha verimli geçirebiliriz.” (K20)

Çeşitli terör olayları ile sağlıklarını veya yakınlarını kaybeden katılımcıların yaşanan olay sonrasında psikolojik olarak yıprandıkları aşikârdır. Bu durumda psikolojik destek almalarının iyi olacağını savunan K12'nin ifadeleri şu şekildedir:

“Tabi ki bu haklar geliştirilebilir. Biz Kıbrıs Barış Harekâtı gibi dünyaca takip edilen bir savaştan çıktık. Tahmin edebileceğiniz üzere bu savaşa katılan askerler hiçbir yara almasalar bile psikolojik olarak yıpranmış durumdaydı o zamanlarda şimdi de kalıcı hale gelen rahatsızları olanlar mevcut. Bize düzenli olarak psikolojik desteğin verilmesi gerekmekte veya düzenli aralıklarla takip edilmesi gerekiyor. Bu sadece muharip gaziler için değil diğer durumları farklı olan gazilerimiz içinde geçerli.” (K12)

Kırsal kesimde yaşayan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının çoğu tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetlerde destek verilmesinin ekonomik durumları açısından olumlu etkileri olduğunu savunan K16 konuyu şu şekilde dile getirmektedir:

“Gazi olan çiftçilere destek verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ürettiklerimiz çok zor satıyorken birde masraflarının fazla olması bizi çok zorluyor. Örneğin, ürettiğimiz ürünler devlet tarafından alınabilir veya üretim de kullandığımız mazot, ilaç gibi ürünlerde belli indirimler sağlamalıdır. Bu şekilde bizde geçimimizi sağlayabiliriz.” (K16)

Katılımcılara son olarak kendilerine yönelik uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak çözüm önerileri sorulmuştur. Katılımcılar en fazla toplumda farkındalığın artırılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Bunu; statüler arasında sağlanan haklar konusundaki eşitsizliğin kaldırılması konusunda yeni düzenlemelerin yapılması, hem birlikteliği artırılması hem de kişisel anlamda gelişim açısından sosyal faaliyetlerin artırılması, henüz tam anlamıyla mevzuat bazında tanımlamalarının bulunmadığı hakları konusunda baz alınabilecek tek çatı altında toplanacak bir yasal düzenlemenin yapılması, kendilerine sağlanan haklar konusunda hem bu hizmeti sağlayan kişilere hem de bu haktan fayadalanacak kişilere bilgi verilmesi, ruhsal açıdan iyi bir konumda olmak amacıyla psikolojik destek verilmesi, tarımla ilgilenenlere çeşitli indirimler ve teşvikler verilmesi ve daha nitelikli işlerde çalışmak

içini ilgi ve becerilerine uygun bir şekilde mesleki eğitimin verilmesi gerektiği önerisinde bulunmuşlardır.

Nurdoğan'nın (2018) şehit yakınları ve gazilerin yaşam kalitesi üzerine yaptığı çalışmasında da ulaştığı gibi bu çalışmada da kişilere sağlanan hakların niteliği arttırıldığında yaşam kaliteleri ve hayalarını idame ettirme yetilerinin arttırılacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Erzincanlı'nın (2020), çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da özellikle gaziler arasında gazi olmalarına sebep olan olay neticesinde farklılıkların olmasının uygulanan sosyal politalarında değişkenlik göstermesi gaziler açısından olumsuz durumlara yol açtığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Karabulut'un (2017), çalışmasında bu çalışmada olduğu gibi uygulanan sosyal politika uygulamalarından memnuniyet derecelerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

5. SONUÇ

Türkiye’de şehit yakını gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar şehit veya gazi olmalarına sebep olan olayın şekline ve bu olaydan etkilenme derecelerine göre ilgili mevzuatlarda farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın uygulanan sosyal politikaları nasıl, kim tarafından ve hangi şartlarda uygulandığı konusuna açıklık getireceği düşünülmektedir. Çalışmada devlet kurumları ve uygulanma olanları bazında sağlanan haklar incelenmiş ve bu hakların yeterlilik düzeyi ve geliştirilmesi gereken eksiklik olduğu düşünülen yerlere dikkat çekilmiştir. Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar psiko-sosyo-ekonomik anlamda değerlendirilmiştir.

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar hakkında literatürde oldukça az çalışma bulunmaktadır. Erzincanlı’nın 2020 yılında yaptığı çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da katılımcıların uygulanan sosyal politikalardan büyük ölçüde memnun olunduğu fakat statüler arası farklılıkların gözlemlendiği ortaya çıkmıştır. Karabulut’un 2017 yılında yaptığı çalışmasında yine uygulanan sosyal politikalardan memnuniyet derecelerinin fazla olduğu görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında dezavantajlı grupta yer alan bireylere sağlanan bazı pozitif ayrıcalıkların kullanılmasında karşılaşılan sorunlar hali hazırda psikolojik, sosyolojik ve ekonomik anlamda yıpranmış olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını olumsuz etkilemektedir. Gerek duydukları yeni hakları elde etmek için mücedele etmek yerine var olan haklarının tanınmasını sağlamak zorunda kalmaktadırlar.

Bu çalışmada 20 katılımcı ile yüzyüze görüşmeler yapılmış elde edilen veriler ışığında içerik analizi yapılmıştır. Görüşmeler esnasında sorulara verilen cevaplar dışında gözlemlerde aktarılmıştır. Araştırmanın sonucunda faydalanılan sosyal politikaların katılımcılar tarafından algılanan yeterlilik düzeyinin fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal politikalardan faydalanılan alanlara göre geliştirilmesi gereken, eksik olduğu düşünülen yerlerin var olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Katılımcılara “Karşılaştığınız bu sorunlarla nasıl baş ediyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde en fazla gerekli mercilere şikayet ederek çözüm yolu bulduklarını

söylemişlerdir. Özellikle 2011 yılında kurulan ve 2018 yılında Genel Müdürlük olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyetine başlayan Şehit Yakını ve Gaziler Genel Müdürlüğü'nün sağlanan hakların koordinasyonu, bilgilendirilmesi gibi alanlarda etkin rol oynamış ve işlerini daha da kolaylaştırmıştır. Katılımcılar bir diğer çözüm yolu olarak bağlı buldukları Sivil Toplum Kuruluşlarını görmekteyiz.

SGK Başkanlığı tarafından işlemleri yürütülen haklar genellikle ekonomi alanında çeşitli ödemeleri kapsadığından günümüz şartlarında bu ödemeler çoğu zaman yeterli bulunmamaktadır. Yapılan bu ödemelerin çeşitli statüde yer alanlara göre farklılık gösterdiğinden zaman zaman şehit yakını gazi ve gazi yakınlarını arasında eşitsizliğe yol açtığı görülmektedir. Bu bağlamda ödemelerin günümüz şartlarına göre güncellenilmesinin ve statüler arası ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının hizmet yararlanıcılarının yaşam kalitesini artıracığı düşünülmektedir.

İstihdam konusunda sağlanan haklar genellikle yeterli bulunmamaktadır. Kendi ayakları üzerinde durmak konusunda son derece öneme sahip olan istihdam hakkı şehit ve gazilerin yakınları sayısı arttıkça yeterli gelmemektedir. Örneğin şehidin 3 tane çocuğu olduğunda 2 çocuğu faydalandığında bir diğer çocuk faydalanmamaktadır. Bu durum hem kimin faydalanacağı konusunda zor durumlar oluştururken diğer taraftan yaşam kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca katılımcılar tarafından özellikle tarım ile uğraşan gazilere yönelik destek talep ettikleri ifade edilmiştir. Buradan hareketle tarım ile yaşamını idame ettiren gazilere çeşitli teşvikler verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Sağlık hizmetleri alanında sağlanan haklar konusunda da diğer haklarda olduğu gibi kanunlara göre statü farklılıkları olduğundan eşit şekilde faydalanmadıkları bilinmektedir. Ayrıca daha çok sağlık hizmeti sunucularında görev yapan personellerin kimi zaman mevzuat hakkında bilgi sahibi olmaması zaten hastalıkları dolayısıyla orada bulunan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını zor durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bağlamda kamu personellerinin şehit, gazi ve gazi yakını haklarını ilgilendiren prosedürler hakkında bilgilendirilmesinin ve bu noktada yapılan seminerlerin çeşitlendirilerek artırılmasının sorunun çözümünde etkin rol oynayacağı düşünülmektedir.

Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından Sağlanan barınma ihtiyacına çözüm olarak sunulan haklardan hemen hemen her şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının

faaydalandığı görölmektedir. Diğer taraftan katılımcıların faizsiz konut kresidinin günümüz şartlarında bir ev almaya yetmediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. TOKİ tarafından kurasız şekilde ev alma hakkı tanınan şehit yakını gazi ve gazi yakınları da söz konusu evlerin şehir merkezi dışına inşa edildiğini ve bu durumun kendilerini buldukları ortamdaki uzaklaştırılmaları kanaatinde oldukları görölmektedir.

Eğitim konusunda sağlanan haklardan memnuniyetin genel anlamda yüksek olduğu görölmüştür. Ancak katılımcıların bazıları kendileri veya çocuklarının eğitimi konusunda faydalanmadığı bununda sebebinin şehit yakını veya gazi oldukları dönemde henüz böyle bir hakkın tanınmadığı sonrasında çocukları büyüdüğünden de faydalanmadıkları görölmüştür. Ayrıca özellikle daha önceki yıllarda şehit olan askerlerin henüz bekarken şehit oldukları bu yüzden de eğitim hakkında faydalanacak çocuklarının bulunmadığı görüşmüştür. Katılımcıların çocuklarına yönelik eğitim almayı reddetme eğiliminde olduklarını ifade ettikleri görölmüştür. Bu noktada şehit ve gazi çocuklarını eğitim almaya yönlendirici seminerlerin yapılmasının etkili sonuçlar doğuracağı düşünölmektedir.

Milli savunma bakanlığınca sağlanan haklardan genellikle memnun olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınları en fazla kullanılan askeri tesisleri kullanma hakkında belli bir statüde olanlar girebiliyorken diğerlerinin girememesi durumunun sorun oluşturduğu görölmektedir.

Yaşanılan süreçler dolayısıyla yıpranan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının herhangi bir semptom göstermeseler dahi travma sonrası stres bozukluğuna karşı psikolojik destek verilmesinin yaşam kalitesini artıracakı düşünölmektedir. Bunun yanında psikososyal destek kapsamında sosyal çalışmacı ve psikologlardan oluşan multidisipliner ekipler tarafından düzenli olarak grup çalışmaları yapılmasının, yaşam kalitesine olumlu yönde etki edeceği düşünölmektedir.

Genel olarak bakıldığında “Şehit” ve “Gazi” kavramlarının kanunlar çerçevesinde tam bir tanımının olmamasının ilgili mevzuat açısından çok fazla kafa karışıklığına yol açtığı görölmüştür. Bu durumun önlenmesi için sadece şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının tanımlarının yapıldığı, kendilerine sağlanacak olan hakların kategorize edildiği ve açıklık gerildiği bir yasal düzenlenmenin, hem sağlanan hakların yürütölmesi konusunda kolaylık sağlayacakı hem de bu haklardan yararlananlar açısından da olum olacağı düşünölmektedir. Ayrıca şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına hukuki hakları

konusunda bilgi edinmeleri amacıyla ücretsiz hukuki destek verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Toplumumuzda manevi olarak önemli bir yere sahip olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik toplumsal farkındalık inşa edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Örneğin; gazilerin okullarda seminerler vermesi çocukların bilinçlendirilmesi konusunda katkı sağlayabilir. Çeşitli kampanyalar ve sosyal etkinlikler ile bir taraftan kişilerin toplumdan kopmamasını sağlarken diğer taraftan kişisel gelişimlerinin artırılması hedeflenmelidir. Bu şekilde yaşadıkları travma sonucu normale dönmelerinin kolaylaşacağı düşünülmektedir. Yapılan görüşmelerde soru yöneltilen katılımcılardan bir şehit babasının kendi imkanları ile evinin baheçesine mini bir kütüphane ve müze kurduğu bu şekilde hem şehit oğlunun hatırasını yaşattığı hem de insanları bilinçlendirdiği görülmüştür. Bu örnekte olduğu gibi şehit yakını ve gazi yakınlarının ortak payda da buluşabileceği tesisler inşa edilmesinin farkındalık yaratılmasında büyük rol oyanayacağı düşünülmektedir.

Son olarak, şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar konusunda literatürde çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu politikaların uygulanma alanlarının tek tek ele alınacağı çalışmaların alana çok fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Askeralma Kanunu (Kanun No 7179). Resmi Gazete 30813 (26.06.2019). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7179&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun (Kanun No 6136). (Resmi Gazete 8458 (15.07.1953). Erişim 09.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6136&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

Aslan, F. ve Türksever, Z. (2014). İstanbul Folklorunda Şehitlik Etrafında Oluşan Halk İnançları, Uygulamalar ve Memoratlar: Edirnekapı Őehitliđi Örneği. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. L(1). 27-62.

Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (Kanun No 2566). Resmi Gazete 17552 (22.12.1981). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2566&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Başcılar, M. & Karataş, K. (2021). Orduda Sosyal Hizmet: Terör Gazilerinin Depresyon ve Yaşam Doyumunun Değerlendirilmesi . *Toplum ve Sosyal Hizmet* , 32 (1) , 23-40

Denizlerde ve Yurt Yüzeyinde Görülen patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlere Uygulanacak Esaslara İlişkin Kanun (Kanun No 4536). Resmi gazete 23977 (27.02.2000). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4536&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazete 18088 (25.06.1983). Erişim: 13.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=836525&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>

Döğüş, S. (2008). Osmanlılarda Gaza İdeolojisinin Tarihi ve Kültürel Kaynakları. *BELLE TEN* , 72 (265) , 817-888

Emlak Gelir Vergisi Kanunu (Kanun No 1319). Resmi Gazete 13576 (11.08.1970). Erişim: 13.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1319&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

[atTertip=5](#)

Emlak Vergisi Kanunu (Kanun No 1319). Resmi Gazete 13576 (11.08.1970). Erişim 09.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1319&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Erzincanlı, (2020). *Türkiye'de Şehit Yakınları, Gazi Ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar: Erzurum İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güler, A., Halıcioğlu, M. B. ve Tařđın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gümrük Kanunu (Kanun No 4458). Resmi Gazete 23876 (04.11.1999). Erişim: 13.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

GVK, Gelir Vergisi Kanunu (Kanun No 193). Resmi Gazete 10700 (06.01.1961). Erişim: 13.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=193&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (Kanun No 2684). Resmi Gazete 17729 (19.06.1982). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2684&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Jonathan E. (2020). Those Who Served: America's Veterans From World War II to the War on Terror. American Community Survey Report. ACS-43

Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Kanun No 4736). Resmi Gazete 24645 (19.01.2002). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4736&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun (Kanun No 3497). Resmi Gazete 1997 (22.11.1998). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3497&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

[atTertip=5](#)

Karabulut, (2017). *Türkiye'de Gazilere Ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Yalova İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yalova.

KARATAŞ, (2015). ‘‘Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri’’, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1) 63-64- 72-73.

Korkusuz, M.R. ve Uğur S. (2008). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Ekin Yayınevi.

MEBOKY, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmî Gazete Sayısı: 28758 (07.09.2013)*. Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

MEBOÖEİKY, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmî Gazete Sayısı: 29072 (26.07.2014)*. Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

MEBÖAYDY, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. *Resmi Gazete 29329 (17.04.2015)*. Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20694&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

MEBÖÖK, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği. *Resmi Gazete 28239 (20.03.2012)*. Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15970&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma - Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (3.Baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Milli Savunma Bakanlığı, (2022). *Yüksek Öğrenim Ücret Muafiyeti (Şehit Yakınları)*. Erişim: 13.11.2022. <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/yuksek-ogrenim-ucret-muafiyeti-sehit-yakinlari>

Milli Savunma Bakanlığı, (2022). *Diğer Haklar (Şehit Yakınları)*. Erişim: 13.11.2022. <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/diger-haklar-sehit-yakinlari>

Nurdoğan, (2018). *Şehit Yakınları ve Gazilere Sağlanan Desteklerin Sosyal Dışlanma Algısı Ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi*, Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta

- NTABHK, Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (Kanun No 2330). Resmi Gazete 17152 (06.11.1980). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2330&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- ÖÖKK, Özel Öğretim Kurumları Kanunu (Kanun No 5580). Resmi Gazete 26434 (14.02.2007). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5580&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- ÖZDEMİR, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 327-336.
- Özel Kreş Ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş Ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete 29342 (30.04.2015). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20718&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Peker, F. ve Özbesler, C. (2021). Gaziler ve Orduda Sosyal Hizmet Uygulamaları . Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi , 0 (18) , 142-156
- Sümer, N. (2015). Dinlerde intihar şehitlik ve ötenazi. Ankara: Ankara Okulu Yayınları
- Şahin, F. Ve Sakarya, H. (2018). Silahlı Kuvvetlerde Sosyal Hizmetin Tarihi, Gelişimi ve İşlevleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 20 (1) , 81-98
- Terörle mücadele kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilecekler hakkında yönetmelik (Resmi Gazete 28995 (09.05.2015). Erişim 09.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20146289&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5>
- TMK, Terörle Mücadele Kanunu (Kanun No 3713). Resmi Gazete 20843 (12.04.1991). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3713&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- TSKPK, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu (Kanun No 926). Resmi Gazete 12670 (10.08.1967). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=926&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

tTertip=5

TKK, Toplu Konut Kanunu (Kanun No 2985). Resmi Gazete 18344 (17.03.1984). Erişim: 13.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2985&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Taşçıoğlu. Ö.L. (2018). Vatan Kavramı Ve Türk Milleti İçin Vatanın Önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(71). 221-230

Tuncay, A.C. ve Ekmekçi Ö. (2008). Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları. Ankara:Legal Yayınevi.

Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı (2022). Yardım Çeşitleri. Erişim: 16.11.2022.

<https://www.tskdv.org.tr/tr/yaridimlar/yaridim-cesitleri>

Türk Dil Kurumu (TDK) Şehit. Erişim: 24/11/2022 <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi Şehit. Erişim: 24/11/2022

<https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=%C5%9Fehit&p=m>

Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı (2022). Güncel Yardım Çeşitleri. Erişim: 16.11.2022. <https://www.tskdv.org.tr/tr/yaridimlar/guncel-yaridim-miktarlari>

Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalğı Ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanununu (Kanun No 2629). Resmi Gazete 17619 (28.02.1987). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2629&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

UEK, Uzman Erbaş Kanunu (Kanun No 3269). Resmi Gazete 19058 (25.03.1986). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete 29585 (26.01.2016). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21376&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

ÜİSKY, Ücretsiz Veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği. Resmi Gazete 28931 (04.03.2014). Erişim 10.11.2022.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19443&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

[uatTertip=5](#)

Veterans Factsheet (2020). Office For Veterans Affairs.

Yalçın, B. (2018). Algılanan örgütsel destek ve sosyal desteğin yaşam tatminine etkisi: TSK mensubu rütbeli gaziler üzerinde bir araştırma (Master's thesis, Çankaya Üniversitesi).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Sevgi NALBANTOĞLU

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik	Düzce Üniversitesi	2023
Lisans	Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik	Düzce Üniversitesi	2019
Lise		15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi	2015

YAYINLAR

Nalbantoğlu, S. (2020) Göçmenlerde Kayıt Dışılık. (Editör: Emel İŞTAR İŞIKLI). Sosyal Güvenlik Ahlakı. Ankara: Akademisyen Kitapevi

